

CHILE BULLETINEN

Nummer 1/2 1979

Årgång 7

Pris 5 kr

NICARAGUA
En revolution
föds på nytt

Något försenat kommer vi nu med nummer 1 - 2/79. Vi hoppas att detta nummer kan bli lite av en vändpunkt för Chilebulletinen och solidariteten med Latinamerika.

Det är väl knappast någon hemlighet att solidaritetsarbetet med Latinamerika under den senaste tiden avtagit, något som bland annat tagit sig i uttryck i sjunkande upplagesiffror för Chilebulletinen. Så skulle det inte behöva vara!

Länge bedrev vi ett omfattande solidaritetsarbete utan att det fanns någon omfattande kamp att solidarisera sig med.

Idag är förhållandet delvis det omvända.

Ett par händelser kan representera det faktum att det i Latinamerika idag ljusnar på en rad kampfronter: sandinisternas uppror mot Somozadiktaturen, kvinnodemonstrationerna i Santiago på Internationella kvinnodagen och den spirande fackliga kampen i Latinamerika

För att visa på den kamp som idag förs i Latinamerika har vi valt att satsa på tre block i detta nummer: kampen i Nicaragua, kvinnan i Latinamerika och den fackliga kampen i Latinamerika. Det finns all anledning att rusta upp solidaritetsarbetet, vi hoppas att detta nummer kan bli en hjälp i detta arbete: Läs bulletinen! Sprid bulletinen!

vef P.

Det finns många tecken som tyder på att 1979 kan innebära en vändpunkt för utvecklingen i Latinamerika.

Styrkeförhållandena ändras nu i många av kontinentens länder. Det är inte längre den nattsvarta fascismens förtryck som nära nog oinskränkt präglar bilden av den latinamerikanska verkligheten.

Arbetarrörelsen tar i land efter land upp en alltmer skärpt kamp mot de styrande diktaturerna.

I Brasilien återvänder nu de politiska flyktingarna och tas emot av stora folkmassor. I flertalet av landets stora och viktiga företag har arbetarna inlett en militant kamp mot de försämrade levnadsvillkoren.

Ett faktum som inte minst många av de svenska företagen har märkt under de senaste månaderna.

Också i Peru, Ecuador och Bolivia är bönder och arbetare på offensiven. Det är en kamp som är kaotisk och motsägelsefull och som inte erbjuder lösningar på kort sikt.

Men det är en kamp som inte längre sker under direkt hot om avrättning. Förtryckarna har tvingats ta åtskilliga steg tillbaka.

Och i Nicaragua händer just nu det viktigaste som hänt i Latinamerika sen kuppen i Chile för sex år sedan.

Efter 45 år är den USA-stödda Somozaregimen på väg att störtas. Äntligen har gerillan förenat sig med de folkliga massorganisationerna.

Kampen i Nicaragua skärper också situationen i grannländerna El Salvador och Guatemala.

Många fruktar att resultatet av de centralamerikanska revolutionärernas framgångar kommer att bli en nordamerikansk intervention i området.

Och att 80-talets Centralamerika kommer att präglas av ett utdraget folkkrig mot utländska ockupationsstyrkor.

Samtidigt som motståndet i Latinamerika breddas, minskar vår information om förhållandena.

Det är olyckligt. För det är nu som det verkligen finns förutsättningar för att stödja kampen i Latinamerika, i samarbete med latinamerikanska organisationer.

Den internationella solidariteten är idag viktigare än någonsin. Inte minst i förhållande till Chile.

Peter Torbiörnsson

NICARAGUA

avgörandets år

Text Och Bild: Peter Torbiörnsson

Tiden springer i Nicaragua. Det är en oerhört explosiv kraft och bredd i motståndet mot Somozaregimen.

Överallt - i alla provinser och inom alla samhällsgrupper - dras människor in i förberedelserna för den slutliga kampen för att störta diktaturen.

1979 är avgörandets år, säger ledarna för sandinist-

gerillan. Det är i år kampen kommer att nå sin kulmen.

Och det är en kamp som kommer att kosta många människor livet.

Det är omöjligt att hålla sig utanför striden - alla måste idag ta ställning. Och alla vet att det gäller livet.

I ÅR STANNAR PEDRO HEMMA:

**"Att resa i det
här landet
är att
riskera livet"**

Pedro Aguirre är jordlös lantarbetare i Nicaragua. Han bor intill de stora kaffe- och bomullsplantagerna tio mil söder om huvudstaden Managua vid Stilla Havskusten.

Det är människor, som Pedro Aguirre och hans familj som kampen i Nicaragua och de andra centralamerikanska länderna egentligen gäller.

Der finns hundratusentals människor som han i de här länderna.

Pedro Aguirre är 48 år och han äger ingenting. Vi sitter på jorden utanför hans hydda och hans tre barn ser förundrade på när bandspelaren snurrar. De har knappast några kläder på sig och alla tre har stora uppsvällda magar. Den yngsta flickan är tre år och den äldsta elva.

Hyddan de bor i gör knappast skäl för namnet. Den består av grenar, som de har lyckats samla ihop, och taket är klätt med palmblad. Det finns en eldstad och en kittel. Sover gör man på marken.

Pedro Aguirre är 48 år. Hans födelseår är nästan identiskt med det år, då Somozaregimen kom till makten i det här landet. Och han säger att han har det nu som han alltid har haft det. Han kan inte säga

att nånting har ändrats i de yttre villkoren under de 48 år han har levat. Så här har det alltid varit, säger han.

● En tia om dagen

Det är slutet av skördesäsongen nu och egentligen skulle Pedro och hans familj vara uppe på plantagerna långt uppe i norr där behovet av arbetskraft är stort. Förr om åren har de alltid tvingats resa långt hemifrån för att jobba som daglönare - hela familjen tillsammans, även småbarnen och kanske tjäna en tia om dagen.

Men i år har man inte rest i väg för att följa skörden från gård till gård. Förhållandena börjar ändras här i Nicaragua. Pedro förklarar.

- Ja, egentligen har jag aldrig tyckt om att resa härifrån och ta jobb på dom stora haciendorna. Dom behandlar oss som hundar och man får dåligt med mat och nästan inga pengar. Så har det alltid varit och jag har vetat om det. Men vad ska man göra? Men i år är det värre än tidigare. Att resa i det här landet nu är att riskera livet. Dom dödar uppe på plantagerna och dom tar inte hänsyn till om det är barn eller vuxna. Och jag tänker inte offra min familj för någonting som jag i alla fall

● Till och med vattnet är en dyrbarhet för Pedro och hans familj. Flera timmar om dagen går åt för att hämta vatten.

inte kan livnära mig på. Nu jobbar jag - om det finns någonting jobb - på gårdarna här omkring i stället.

Det finns många småbönder och jordlösa, som Pedro som nu vägrar att arbeta på de stora godsens. Det är en av orsakerna till att jordägarna i Nicaragua har tvingats importera arbetskraft från El Salvador och Honduras. De forslas över gränsen på lastbilsflak - hopträngda som boskap.

Det här är en av orsakerna till att bomullsproduktionen i

år har minskat med 20 procent. Skräcken för våldet och armen plus det faktum att levnadsbetingelserna, som ständigt flyttande lantarbetare, är så utomordentligt dåliga gör nu att de stora godsens har svårt att få arbetskraft.

Statistiken över jordinnehavet i Nicaragua säger att mindre än en procent av jordägarna äger över en tredjedel av jorden. Och det är den rikaste och mest bördiga delen.

Däremot får 60 procent av bönderna nöja sig med mind-

re än 4 procent av den odlingsbara marken. Och det är de sämre bitarna.

Men det ena är en förutsättning för det andra: de stora godsens kräver arbetskraft och de små jordlotterna går inte att försörja sig på: man måste ta jobb på de större för att klara livhanken.

Och dessutom finna alla de som inte äger nån jord alls.

När den här balansen nu börjar rubbas är det ytterligare en försvagning av den ekonomi som Somozafamiljen försvarar i landet. Somozas är för övrigt landets största jordägare. Stora delar av hans jättelika jordinnehav ligger i träda, som jorden gör också på de övriga storgodsens. Jorden ligger obrukad, medan bönderna skriker efter jord.

● Tre timmar till närmaste vattenställe

Bönderna och de jordlösa i det distrikt där Pedro Aguirre bor är sedan ett par månader indragna i en kampanj, som den nystartade bonderörelsen ATC bedriver och när jag nu går från hus till hus så talar bönderna här samfällt om nödvändigheten av att organisera sig. Och det gör man nu inom ramen för ATC.

Det är en stor förändring mot bara för ett par månader sedan då det enda som fanns här var regeringens organ, som då och då kom ut för att kontrollera att statistiken stämde med verkligheten och sen återvände till sina kontor för att göra upp nya pappers-

● Somozas dagar är räknade . . .

projekt som aldrig slutfördes.

De internationella hjälporganisationernas experter dyker också upp här då och då i samma syfte - men aldrig tidi-

gare har här funnits rörelser, som uppmanar bönderna och de jordlösa att gå samman, ställa krav och lita till egna krafter. Men det gör man nu - och bönderna för-

ändrar sin inställning i överraskande fart.

Pedro Aguirre får varje dag tillsammans med sin familj gå drygt fem kilometer för att skaffa vatten - familjen behöver 20 liter om dagen. Den promenaden tar ungefär tre timmar och även småbarnen får hjälpa till att bära. De internationella hjälporganen som AID och BID har sen ett par år planerat för en brunn här i trakten. Experterna har kommit och gått och ingen har krävt av den inhemska regeringen - av Somoza - att det är den som ska se till att människor har vatten.

De internationella hjälporganen plåstrar här för att lindra verkningarna av Somozas försummelser och det är inte särskilt effektivt.

Och någon brunn har det ännu inte blivit.

● Bönderna kräver förändringar

Men med bonderörelsen ATC förändras böndernas perspektiv. Nu vet man här i trakten att man ska kräva förbättringarna och resurserna av sitt eget land, av sina egna styresmän - om inte det går, ja, så får man byta styre.

Och det är den här processen Pedro Aguirre snabbt dras in i.

Nicaragua — fakta om landet

Befolkning 2,2 miljoner (1974)
Yta. 1/3 av Sveriges (139.000 km²)
Export 80 % jordbruksprodukter

Officiell arbetslöshet. 36 % (1973)
Analfabetism. 60 % i städer 80 % på landsbygden.
Barnadödlighet 13 %

FSLN, Frente Sandinista de Liberacion Nacional, tog namnet efter Augusto Cesar Sandino, den legendariske gerillaledaren på 20- och 30-talen och en av de första gerillaledarna i Latinamerika. Den Sandinistiska fronten bildades 1966. Carlos Fonseca Amador var en av FSLNs grundare och senare dess generalsekreterare.

Den sandinistiska befrielsefronten började som en rörelse som till största delen bestod av intellektuella. Men med den senaste tidens händelser har fronten breddats och fått hundratals medlemmar bland arbetare och bönder. FSLN har sedan 1975 delats i tre tendenser. 1) den proletära 2) den av de utdragna folkkriget och 3) la tercerista

(ung. den tredje ståndpunkten). Dessa tre olika riktningar skilde sig från varandra genom olika synsätt på det politiskt-praktiska arbetet.

Efter konferensen i Panama förra året beslöt dessa tre tendenser att enas och sedan dess har de jobbat tillsammans.

Snart kommer gerillan att börja operera även här i trakten. det kan dröja veckor bara och då måste han ta ställning till hur kraven på förändringar ska gå till - med eller utan våld.

Det här vet Pedro Aguirre och han känner sig förvirrad.

För här finns en grundläggande motsättning som han ännu inte lyckats lösa. Han vet att jordägarna aldrig kommer att dela med sig av sin jord frivilligt, men han har också hela sitt liv intalats att det är ett gott system han lever i. Och att allting har sin tid, bara man lugnar ner sig och ser tiden an så ska nog förbättringarna komma. Han har väntat i 48 år nu och ingenting har blivit bättre. Han äger fortfarande ingenting, inte ens ett par skor på fötterna och vet inte hur han ska få mat nu under den tid då inte vare sig skörd eller sådd äger rum på gårdarna. Familjen kommer att svälta. Pedro vet inte om hans barn överlever det här året eller nästa.

● Gerillan växer snabbt

Pedro Aguirre tror inte längre att det är ett gott system som finns i Nicaragua.

Men han har hela sitt liv tvingats tro på fredliga lösningar och nu när kraven kommer att han kanske måste tänka om, blir han rädd.

Gerillan skrämmar honom ännu. För även här gäller det ju livet. Men han kan idag inte finna någon annan lösning, för han vet att bättre får han det inte, om jordägarna inte tvingas att ge upp sina privilegier.

●Det är utgången av kampen mellan gerilla och militär som bestämmer landets framtid. Det är tillgången på vapen som kommer att avgöra hur stor uppslutning det blir bland människor som Pedro.

”Snart kommer gerillan hit också”

Men om man lämnar Pedro Aguirre och bara ger sig en tio, femton mil bort så blir bilden en annan. Här har nu en snabbt växande gerilla verkat sen flera månader tillbaka. Över hela landsbygden i Nicaragua finns det idag gerillagrupper som nu allt oftare och i allt större skala attackerar Somozaarmen. Sammanlagt omfattar denna gerillafront nu tusentals ganska väl beväpnade soldater.

Och många av dem är bondesöner.

● Bönderna - gerillans stöd

Jag besöker en by i närheten av staden Esteli i Nicaragua. Och det skulle kunna vara en av många byar i Nicaragua.

Flertalet av det tiotal familjer, som bor här har en liten jordlott på cirka ett halvt hektar. De har det alltså litet bättre än Pedro Aguirre - kan odla sina egna bönor och sin egen majs - men ändå är förhållandena ytterst svåra och de arbetar oftast som daglö-

nare på godsen i närheten.

Jordplättarna räcker långt ifrån till att försörja familjerna på mellan sex och tio personer. Även här svälter man när säsongsarbetet tar slut. Ett fåtal i byn kan läsa och skriva.

De här byarna och de här bönderna utgör gerillans bas. Här får man mat och här kan man gömma sårade gerillamän.

Bönderna här ställer upp - de har förtroende för gerillan. Och när jag gör den här intervjun är större delen av byborna närvarande. Här finns inga angivare längre. Man vågar visa sina sympatier.

Varje dag kan man för övrigt i landet största tidning La Prensa läsa insändare där människor som har utpekats som angivare bestämt tar avstånd från de ryktena. För angivarna i bostadskvarteren blir utfrysade och allteftersom den slutliga kampen mot Somoza-regimen närmar sig, så ökar risken för att den som betraktas som angivare också blir dödad.

Men här i byn är alla redan indragna i kampen och vet hur man kommer upp i bergen för att kontakta gerillan.

Kropparna äts upp av hundar och gamar

Detta vet också militärerna att bönderna vet. Och det är därför man slaktade alla - män, kvinnor och barn - i en grannby några kilometer härifrån.

● Latinamerikas Song My

Det var i El Tular bara någon vecka tidigare. Liken slängdes ner i en massgrav. Själv har jag fotograferat åtskilliga döda kroppar som har legat ovan jord och där köttet har ätits upp av hundar och gamar. Bönderna hade förbjudits att begrava liken av Somozaarmen. Döda kroppar som syns skrämmar mer än begravnad.

Det är alltså långt ifrån o-farligt för de här bondefamiljerna att hjälpa gerillan. När som helst kan militära trupper rycka in här och verkställa ett latinamerikanskt Song My - en kollektiv avrättning av människor i den här byn.

● Barn och kvinnor mördas

En av bondekvinornas förklarar så här situationen som hon lever i Nicaragua.

- Jag hoppas den här situationen klaras upp snart. För en månad sen tog militärerna min bror och flera andra, och jag är hela tiden rädd för att dom ska göra detsamma med oss. Min bror och dom andra tog dom upp på en kulle och sköt. Det var tre kvinnor som fanns i min brors hus och två barn. Dom sköts också.

- Det betyder att det är riskfyllt att hjälpa gerillan ?

- Ja, men det kan inte få oss att låta bli att hjälpa gerillan.

Jag frågar en av männen i byn...

- Och om militären kommer - då har ni ingenting att försvara er med ?

● Massvis med oskyldiga människor dödas nu av Somozaarmen för att skrämma befolkningen till tystnad. I norra Nicaragua har hela byar utrotats...

- Nej, och det är därför vi är rädda. Dom kan komma när som helst och släpa ut oss på gårdsplanen och bara ha ihjäl oss.

- Men varför hjälper ni då gerillan ?

- Den är ju vårt hopp, det är ju den som kan klara oss ur det här.

Jag frågar ett av barnen om hon går i skolan. Det är en flicka på elva år.

- Nej, i år har jag inte gått.

- Varför ?

- Jag är rädd för dom, militärerna.

- Varför är du rädd för att gå i skolan för militärernas skull ?

- Jo, för att dom kan komma och ta mig.

- På vägen dit eller i själva skolan ?

- I skolan. Dom kan komma och ta oss där. Därför vågar jag inte gå dit. Det har hänt i andra skolor.

Ja, skräcken och avskyn för militärerna när alla åldrar och samhällsgrupper i Nicaragua. Det finns i detta ögonblick tusentals barn och ungdomar som inte vågar ge sig till skolan, på grund av våldet. I det som alltmer tar karaktären av folkmord som Somoza är ansvarig för i Nicaragua är det ju nämligen framför allt ungdomen, som repressalieaktionerna riktar sig mot. Det är ju framför allt den som utgör rekryteringsbasen för den aktiva motståndskampen. I synnerhet ungdomar mellan 18 och 25 år. För det underjordiska livet och livet i gerillan är det mycket hårt och det är lättare för unga att orka med.

Men jag har som medlemmar i landsbygdsgerillan även träffat kvinnor i 30- och 40-årsåldern - även om det inte är så vanligt.

Men även ungdomar under 18 år och många skollärare har dragits in i kampen mot Somoza. I tider av agitation springer barn i sexan till exempel omkring och hjälper till att dela ut flygblad. Och det betyder att inte heller skolorna lämnas ifred för militärernas ronder och kontroller.

Motståndet i Nicaragua har alltså fått en omfattning som det utanför landet är svårt att få en uppfattning om. Och den här kampen kommer att få sin urladdning i år - det är den allmänna bedömningen i Nicaragua.

Även bland bönderna i byn utanför Esteli.

Vad kommer då bönderna i den här byn att göra den dag då kampen når sin kulmen, då folkresningen mot Somoza ska äga rum - den dag som kan komma om ett par månader. Ja, kanske ännu tidigare.

- Ja, då är det väl bara att ta upp geväret och lita till kulorna.

- Men kommer det att finnas vapen ?

- Jag tror att det kommer att finnas.

- Varifrån kommer dom att komma ?

- Vi förutsätter att ungdomarna - los muchachos - kommer hit med vapen. Det är vår bedömning att dom kommer att förse oss med vapen.

Los muchachos - är den vanliga omskrivningen för sandinistgerillan.

Mitt i huvudstaden utbildas

● Gerillan bättre beväpnad

► Tillgången på vapen i Nicaragua. Det är idag en av de avgörande frågorna för att kunna bedöma utgången av en strid mellan Somoza-armen på tiotusen vältränade soldater - där dock flera hundra har dött eller sårats i strid det senaste året - och folket i den resning där så oerhört många i befolkningen kommer att delta.

Under mina samtal med militärer i Nicaragua, så medgav dessa att gerillasoldater i allmänhet var bättre beväpnade än de reguljära trupperna. Men att tillgången på vapen var dålig.

Men för varje månad som nu går förs vapen in över gränserna, från Costa Rica i söder och Honduras i norr, och för varje månad som går utan att Somoza lämnar landet eller konflikten blir löst på annat sätt så ökar motståndets styrka, även militärt.

Och kraven blir alltmer radikala.

Jag besökte flera av gerillans träningsläger i huvudstaden Managua. Där pågår en ständig militärutbildning av folk till gerillakampen. Skolorna är inrymda i vanliga bostadshus. Det finns flera utbildningscentra i Managua och också i en del större landsortstäder - även om det där är vanligare att man ger sig direkt ut på landsbygden för att lära sig hur vapen hanteras och andra elementära militära kunskaper.

● Tränar viskande

Under den tid utbildningen pågår är diciplinen militärt sträng och man är tvungen i lägren här i staden att umgås ständigt viskande för att inte väcka uppmärksamhet.

På de här träningslägren har jag sett många vapen: från halvautomatiska gevär över snabbskjutande k-pistar till raketgevär och granatkastare.

Över hela Nicaragua finns

alltså sandinistfrontens gerillatrupper, i bergen, ute på landsbygden och i städerna. Till träningslägren kommer de människor, som särskilt har utmärkt sig i den kamp som idag pågår i stort sett i varje bostadskvarter.

Det ska betonas att gerillan inte ser sig som någon slags vänstersocialistisk förtrupp, utan att man anser sig representera ett av uttrycken för folkets kamp i landet: andra uttryck för den är strejker av olika slag, demonstrationer och politisk organisering.

Och det enigheten bland befolkningen i första hand gäller är en kamp mot Somoza och hans arme. Däremot är det mer oklart vad man kämpar för. Man talar i allmänna ordalag om ett folkligt demokratiskt system, men vad det konkret innebär har inte många klart för sig.

● Omfördelning av jorden

Det ska bli en jordreform -

det är alla överens om. I första hand tänker man lägga beslag på Somozas stora jordegendomar och sedan fördela dessa bland de jordlösa. Men om man utöver den reformen ska attackera också de andra stora jordägarnas intressen - därom är meningarna mer delade bland det samlade motståndet mot Somoza, som alltså innefattar i stort sett alla samhällsgrupper. Där finns fabriksägare och där finns större delen av kyrkan och där finns alla partier utom Somozas eget - från det konservativa till vänsterpartierna.

Hur jordreformen alltså slutligen kommer att se ut och hur kontrollen av banker och kreditinstitut ska ske, det är fortfarande ovisst - men klart är dock att hela utvecklingen det senaste året har gynnat de radikala kraven. För ett år sedan var det kapitalägarna i Nicaragua som ledde bojkotten av Somoza och krävde att han lämnade presidentposten och landet.

soldater till gerillan

Det fanns då ingen samlad vänsteropposition: men idag finns det en bred front som heter Movimiento Pueblo Unido och förkortas MPU - där mer än 20 organisationer är samlade. MPU stöds av kyrkan, större delen av fackföreningsrörelsen, kristdemokraterna, socialist- och kommunistpartierna, bonderörelsen ATC och den snabbt växande kvinnorörelsen Ampronac.

● Ett folks kamp för demokrati

Den tidigare ledande oppositionsgruppen FAO, där kapitalägarna var ledande, har idag förskjutits till en andra-plansroll. Bland annat genom att man deltog i USA:s försök att ordna en folkomröstning om Somozas vara eller ickevara.

En plan som misslyckades eftersom det är omöjligt att ordna några som helst rättvi-

sande val så länge Somoza har kontrollen över landets förtryckarapparat.

I motsats till t ex Chile har Nicaragua inte varit ett genompolitiserat samhälle, där de flesta människor har varit organiserade i en eller annan form.

Men det är något man nu sedan ett år har försökt genomföra och det är grupperna och organisationerna inom MPU som genomför detta med stor hastighet och framgång nu.

MPU är den folkliga och organiserade bas som sandinistgerillan kan luta sig mot. Här finns ett intimt samarbete.

Inom både MPU och sandinistgerillan delar man upp kampen i två faser: först i ti-

den ligger kampen mot Somoza - efter Somoza kommer en övergång till någon slags demokrati där man genomför det minimiprogram man antagit.

Var den demokratiseringsprocessen kommer att sluta är det idag ingen som vet.

● Hur kommer USA att agera?

Man är övertygad om att Somoza för eller senare kommer att störtas. Förhoppningsvis redan i år och en del av armen kommer då att vara sönderslagen. Sedan kommer en process av allmän radikaliserings och, tror man inom delar av gerillan - den kommer inte USA att obehindrat låta ske.

Läget har skärpts även i Nicaraguas grannländer El Sal-

vador och Guatemala. Även där håller nu en samman-smältning av gerillarörelse och massorganisationer att äga rum. Det är en process som kommer att ta längre tid än i Nicaragua.

USA, Västtyskland och Japan har stora ekonomiska intressen i detta område. En nationell frigörelseprocess kommer oundvikligen att slå mot dessa intressen.

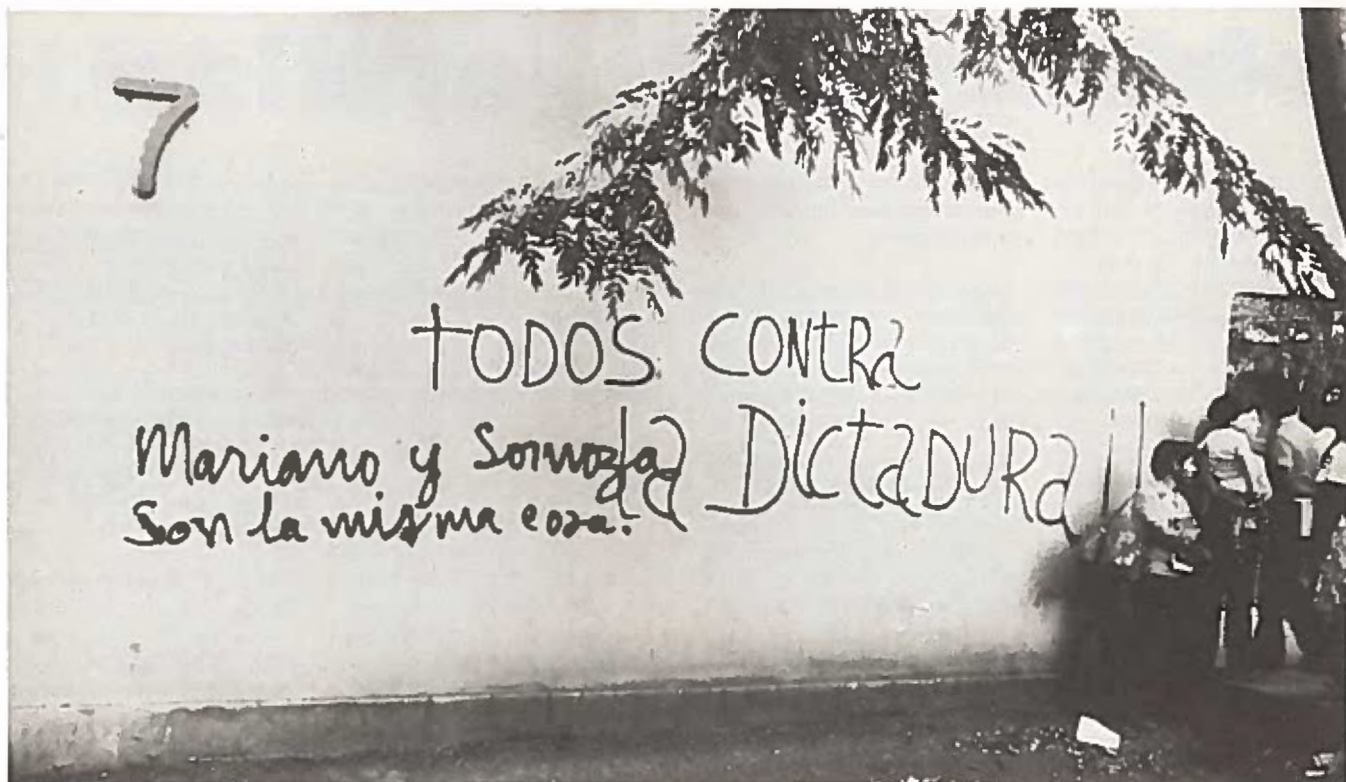
Skulle USA kunna acceptera detta?

Det är knappast troligt.

Därför är det många som tror att 80-talets Centralamerika kommer att karakteriseras av ett utbrett krig i området mot nordamerikanska interventionsstyrkor. □

● Överallt i Nicaragua utbildas människor för kampen. Tusentals gerillakrigare finns redan på landsbygden och även i städerna intensifieras utbildningen.

Vänstern står enad

Utvecklingen i Nicaragua går mycket snabbt och sedan den politiska oron på allvar utlöstes i januari förra året, så har den hela tiden gått i en riktning som stärkt de revolutionära krafterna.

I början av 1978 så leddes kampen mot Somoza av representanter för arbetsgivarna.

Det fanns då också bara en samlande front för oppositionen. Det var FAO där kapitalägarna spelade en dominerande roll.

Men i FAO-grupperingen ingick också vissa av arbetarpartierna.

Men allteftersom läget i landet har skärpts och borgerligheten i landet inte har kunnat finna några alternativ till Somozastyret - samtidigt som en dialog med Somoza varit omöjlig - så har stora delar av arbetarrörelsen och vänsterpartier-

na intagit en alltmer självständig position.

● Vänstern i Nicaragua

Idag är vänstern samlad inom rörelsen Movimiento Pueblo Unido. Den stöds av flertalet fackorganisationer, av delar av kyrkan och socialist- och kommunistpartierna samt bonde- och kvinnorörelsen.

MPU ingår också i en bredare front som heter Frente Patriótico Nacional, som nu alltmer blir den organisation som övertar FAO:s tidigare roll. Sandinistgerillan har kontakt med både MPU och Frente Patriótico.

FAO som hela tiden har försökt medla mellan Somoza och de andra politiska grupperna, har hela tiden förlorat terräng, eftersom medlingsförsöken har misslyckats.

Utöver de nämnda grupperna finns också den s k Tolvgruppen, som består av ett antal ledande affärsmän

och intellektuella i landet. Den stödde tidigare FAO men ger nu sitt stöd åt Patriotiska Fronten och MPU.

Vissa av Tolvgruppens medlemmar är också aktiva gerillasympatisörer.

● Folkets kamp

Men då kampen antar en alltmer väpnad karaktär så är det framför allt två grupper som ökar i betydelse: det är dels Somozaarmen och dels sandinistgerillan.

Det är någon av dessa två grupper som kommer att kunna diktera de politiska villkoren efter den slutgiltiga kraftmätningen som nu väntar.

De allianser som någon av dessa grupper kommer att ingå i efter avgörandet kommer att bestämma landets framtid.

Det är viktigt att veta att de folkliga organisationerna under de senaste åren i Ni-

caragua har fått en bredd och omfattning som de aldrig tidigare har haft i landets historia.

● Nicaragua inte Chile

Även om oerhört mycket politiskt organiseringsarbete återstår. Nicaragua går inte att jämföra med Kuba eller Chile.

Traditionellt har det liberala- och det konservativa partiet varit de två stora partierna i Nicaragua. Somoza leder en falang av det splittrade liberala partiet. De andra falangerna står i öppen opposition till Somoza. De oberoende liberalerna ingår i Patriotiska Fronten.

Det konservativa partiet är också mycket splittrat i sin opposition mot Somoza.

Peter Torbiörnsson

Vi ger aldrig upp

När Chilekommitten manar sina medlemmar till intensifierad kamp, saknas inte exempel för detta.

Exemplen är Chilekommittens kraftfulla historia - och inte då bara de stora händelserna som till exempel Båstadsdemonstrationen - utan framför allt det arbete, som landets alla lokalkommittéer bedrivit och också bedriver idag.

En lokalkommitté som, i en tid av sviktande solidaritetsarbete, inte ger upp kampen är den i Varberg.

Chilebulletinen besökte Varbergs lokalkommitté en småkall dag i april.

Kallt eller varmt, solidaritetsarbetet i Varberg fortsätter som vanligt. Det vill säga bra. Det vill säga föredömligt.

I Varberg hinner jag knappt kliva av tåget förrän Mats, som väntar på stationen, ivrigt kör mig till stadens bibliotek, där Chilekommitten har en fin utställning om Chile folk och kamp.

På vägen dit hinner Mats berättat en hel del om deras sätt att arbeta. Han visar en artikel, som publicerats samma dag i Hallands Nyheter om utställningen. Och det är inte den enda artikeln. Hela 50 artiklar har de skrivit till lokalpressen under det här året. Och man kan tänka sig att ingen i trakten kunnat undgå att läsa om Chilekommitten. Det kändes bra.

På kvällen träffar jag flera kamrater, nämligen Christer, Anne-Marie, Ulla, Stefan och Eva. Det man genast märker är kamratskap och sammanhållning.

- För oss har Chilekommitten blivit ett sätt att leva, säger Christer. Vi umgås även

● Några av kamraterna från Varbergs lokalkommitté, som har 25 aktiva medlemmar. Från vänster Ulla Petersson, Stefan Alkhagen, Anne-Marie Sjö Dahl, Eva Strandberg, Mats Peterson och Christer Sandberg.

vid sidan av kommittéarbetet. Vi spelar volleyboll varje söndag, semesterar tillsammans och mycket annat.

● Mycket aktiviteter

Jag får veta att Varbergs lokalkommitté bildades i samband med Båstadsdemonstrationen. En anledning var också att det kom chilenska och argentinska flyktingar till stan.

Och som så många andra kamrater fylldes de av hat och vrede mot bödlarna i Chile, men som en sång - Den 11:e september 73 - av deras sånggrupp uttrycker:

*»Ur skräcken, smärtan, hatet
steg en sång - vi alla hört och
sjungit den en gång, när kampen
gav oss glädje och segern
den var vår, då enade vi
stod...»*

Och enade står Varberg fortfarande. Och har hunnit göra mycket under åren.

Varje år ordnar de en »festa», som man säljer 200 biljetter till i ett nafs, varje sommar finns ett bokbord på marknadstorget med Chilekommittens material. Vidare har de ansvarat för ett otal kulturella kvällar, artiklar i lokalpressen, försäljning av Chilebulletinen etc.

● Kampanjerna viktiga

Men det de gör bäst, effektivast, är de nationella kampanjerna. Varberg samlade bland annat in mest pengar i Chileinsamlingen förra året.

- Det är viktigt för oss med de nationella kampanjerna, säger Stefan. De centrala initiativen betyder mycket. Vi har genomfört kampanjerna stenhårt. En nedgång i aktiviteterna centralt märks på en gång.

- Trots att vi är aktiva själva behövs kampanjerna. Man kan inte enbart leva på lokala initiativ, säger Ulla.

Och det är viktigt att Varbergs lokalkommitté överlever, säger de. För det är Chilekommitten, som representerar västantern i Varberg. Och det är Chilekommitten, som syns och hörs och har kontakt med folket i stan.

● Chile - ett exempel på förtryck

- För oss är Chile bara ett - av många andra - exempel på förtryck och vi hoppas att det uppfattas så av folk också, säger de. Men det är klart att vi inte är så säkra om vi lyckas med kopplingen Chile - Sverige.

- Vi har till exempel ett väldigt fint samarbete med ABF och mycket av vår verksamhet existerar tack vare dess bidrag. Men vi når ändå inte

riktigt arbetarklassen, säger Stefan.

- Begränsningarna visar sig på årets kampanj för de faktiska rättigheterna i Chile där vårt arbete skulle kunna bli mycket bättre om vi hade en kontakt på Monark (Varbergs stora fabrik), säger Christer.

- Vi har inte lyckats komma in på arbetsplatser. Vi har stått utanför Monark och sålt Chilebulletinen, men vi har inte kommit in.

Ja, av alla uppfattas det som en brist att man inte till Chilekommitten drar folk från bredare grupper.

Men tidningsförsäljningen går bra. 150 tidningar säljer de i månaden i bostadsområden och på torget. Ingen nedgång där precis.

Men de märker förstås den allmänna nedgången i Chilekommitten.

Vad är det som krävs då?

Bättre kontakter nationellt - lokalt, väl planerade kampanjer, fler nummer av Chilebulletinen är bland annat deras recept.

- Men framför allt kamp. Vi ger aldrig upp!

Catherine Sundin

Blandat mottagande

Den 15 februari kom Luis Moreno till Sverige. Avskedad före detta ordförande i Sintraericsson, de colombianska LM-arbetarnas fackförening. Iförd endast en tunn kavaj steg han ut i den 20-gradiga kylan på Arlanda, där han togs emot av kamrater ur Chile-kommitteen.

- Har du inget varmare med dig, undrade vi.

- Jag vill berätta för de svenska arbetarna, framför allt LM-arbetarna - eftersom vi ju jobbar på samma företag - om den fackliga förföljelse vi på LM i Colombia är utsatta för. Vi söker stöd för vår kamp mot företagets försök att krossa vår fackliga organisation.

Julio Villafrades, nuvarande ordförande i Sintraericsson, skulle ha kommit samtidigt, men facket ligger i avtalsförhandlingar och därför kunde han inte komma förrän senare.

Och i Sverige besökte Luis och Julio ett tiotal LM-orter och pratade både med lokala fackklubbar och på offentliga möten.

Men tveksamheten hos facken var stor i början. Var det OK att ta emot dem trots att besöket inte var arrangerat av Metall? Men när t o m Metall beslutat »inbjuda» till ett möte ställde till slut alla fack, utom Göteborg och Stockholm (!) upp.

● Resultatet av ett möte

De första som Luis fick träffa här var representanter från Metall och samorganisationen. De »informerade» sig om situationen i Colombia - och bland annat om vilka politiska strömningar som finns representerade i facket!

Vi registrerar inte våra medlemmars politiska åsikter.

Och medlemmarna i fackstyrelsen väljs på helt andra

- Joo, en halsduk, sa han, och sen vänjer man väl sig, trodde han.

Nu var det inte bara vinterkylan, som skulle få Luis att frysa i Sverige, utan även den misstro han skulle möta från de svenska LM-arbetarnas representanter.

Varför kom han då hit?

● På väg till Delsbo

Efter det bar det iväg norrut till Söderhamn och Delsbo. Luis första möte med svenska LM-arbetare ute på deras arbetsplats.

Och efter att fackstyrelsen på Söderhamnsfabriken ordentligt hade informerat sig om sina arbetskamraters situation, överlämnade de till Luis en »kamptröja» med texten »Månadslön så klart». Och sen berättade de i sin tur om den kamp som de för.

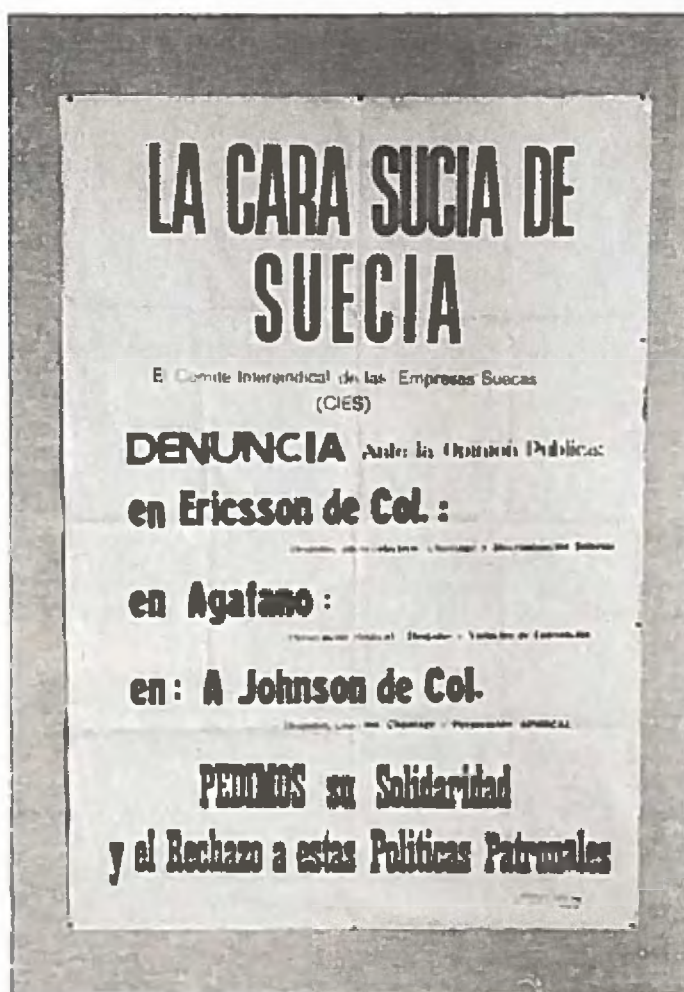
- Den här tröjan ska jag bära på alla möten under turnén, som ett bevis på vår, den colombianska LM-arbetarnas, solidaritet med er kamp, sa Luis och satte på sig tröjan.

På kvällen skulle han prata på sitt första offentliga möte i Sverige. Det var en spänd Luis som i nervositeten nästan höll på att glömma att ta upp »kollektivpakten» när han talade om företagets förföljelse av facket.

I Delsbo skrev facket historia med Luis besök. Det var första gången man själv fick visa en gäst runt i fabriken. Företaget vägrade nämligen att ha något med den kontroversielle Colombia-besökaren att göra. Och Luis fick lyssna till Delsboarbetarnas oro för sin framtid, för sysselsättningen på fabriken och hotet om nedläggning. Idag står en tredjedel av fabriken tom.

● Stöduttalande

På fackets årsmöte på Folkets hus slöt även Söder-

● En affisch i Colombia som talar om »Sveriges smutsiga ansikte...»

grunder än partipolitiska. Arbetarna väljer de kamrater de anser bäst kan tillvarata deras intressen. Och det finns säkert både liberala, kommunistiska och maoistiska arbetare inom facket, säger Luis. Alla kan ju inte tycka lika!

Resultatet av mötet på Metall blev ett brev till LM-ledningen där samorganisationen

begär »utförlig förklaring» på vissa punkter där man anser att företaget brutit mot elementära fackliga rättigheter och vill ha reda på hur företaget tänker ordna upp missförhållandena. Nytt möte med Luis och Julio när företaget har lämnat svar.

- Något mer verkade man inte kunna göra så länge vi inte är med i IMF.

ute på fackklubbarna

hamnsarbetare upp. Colombia blev kvällens huvudpunkt. Efter att ha sett bilder på hur en colombiansk LM-arbetare lever och lyssnat till Luis anklagelser, antog de båda facken enhälligt ett stöduttalande:

»De övergrepp som skett emot fackliga ledare kan inte svenska arbetare godta . . . Vi uppmanar våra fackliga organisationer, LM-E.koncernens samorganisation samt Svenska metallindustriarbetarförbundet att noggrant följa händelseutvecklingen . . . samt att vidta nödvändiga åtgärder för att våra arbetskamraters rättigheter upprätthålls och att information till Metalls medlemmar ges . . . Vi kräver även att ett uttalande göres av Metallförbundet om solidaritet med våra arbetskamrater i Colombia samt att ekonomiskt stöd lämnas .

LM ERICSSONS ARBETARE I COLOMBIA OCH SVERIGE KRÄVER INTERNATIONELL SOLIDARITET».

- Det är sånt vi behöver, sa Luis glatt, som i ett ilsamtal till Bogota berättade för kamraterna i facket att man äntligen blivit hörda.

Men så här glad skulle inte Luis få bli många gånger till. Redan i Östersund började han möta misstro och likgiltighet.

- Ett jobbigt möte. De var negativa och inte särskilt solidariska, sa Luis besviken efteråt.

● Solidariteten som försvann

Till saken hör att dagarna

innan hade alla LM-fack fått ett brev på posten från Metall. I det fick man veta att Metall och samorganisationen redan träffat Luis, att »vid mötet konstaterades att fackföreningen vid LM-Ericsson i Colombia för närvarande inte tillhör något förbund som är med i IMF», och att »samorganisationens företrädare kommer att ta upp anklagelserna mot företaget snarast».

Och av nästan alla fack skulle Luis sedan få till svar att man lokalt inte kunde göra mycket, men att samorganisationen tagit upp saken med företaget. Och så var det ju det där med IMF. . .

Örebrofackets ledning blev en mycket nedslående upplevelse. Från den anklagades bänk försökte han övertyga

dem om att det bara fanns en fackförening, att fackstyrelsen var demokratiskt vald, att han representerade arbetarna och inte någon extremistisk grupp som använde sig av facket i egna syften och LM som slagpåse för att förändra den politiska situationen i Colombia.

- Jag är här för att diskutera situationen på LM och hur vi LM-arbetare gemensamt ska kunna försvara oss mot detta multinationella företag. Det är en facklig kamp vi för på LM och för den kampen behöver vi er solidaritet. Jag är inte här för något politiskt parti utan för min fackliga organisation, sa Luis upprörd.

● »Företagets version saknas»

Det är tveksamt om Luis

● Är Julio och Luis extremister bara för att de kräver av företaget att LM-arbetare ska få bo bättre än så här

lyckades övertyga örebroarna. Trodde de kanske mer på de två representanterna från SIF- och SALF-klubbarna på LM i Örebro, som förra året besökte Colombia under någon vecka? Efter sitt timslånga besök på facket skrev den en diger reserapport om situationen på LM, ur vilken företaget till sitt försvar citerar: »När vi kom till Colombia hamnade vi mitt upp i en facklig maktkamp mellan två grupper. Den ena var en helt politisk maoistgrupp, som var den i särklass minsta, men som hade lyckats bli klubbstyrelse via en »kupp»... Den andra gruppen var mer opolitisk och arbetade mer för de anställdas bästa».

- Men vilka möjligheter har Örebrofacket att stödja oss, undrade Luis trots allt.

- Ja, av tradition, fick han veta, arbetar svensk fackföreningsrörelse genom IMF och där finns ju bland annat Fetramecol och att den bäs-

ta solidaritetshandlingen var att samorganisationen, med sina tusentals medlemmar, gjorde påtryckningar. Och så hade de ju skrivit ett brev till koncernledningen - så är »arbetsrutinerna» - och man väntade nu på deras svar. Innan dess fanns inte så mycket man kunde göra. Än hade man så att säga bara hört en sida.

- Företagets version fattas! Om ni här i Örebro ber oss i Colombia om stöd, ska vi då först gå till företaget och fråga om det är sant innan vi gör något? Tror man få företaget eller arbetarna? Att vi gått ur Fetramecol och därmed IMF får inte betyda att dörrarna stängs för oss, utbrast Luis.

● »Är ni extremister?»

Efter pärsen i Örebro var det en pessimistisk Luis som dan-

efter gick till Metallavdelningens lokaler i Norrköping. Men de första minuternas misstro, den här gången från Luis sida, försvann med norrköpingsfackens aktiva intresse.

De hade bland annat tagit upp frågan om Colombia i företagsnämnden när information äntligen kom från Metall efter Öppen kanal-programmet i september 1978. Och tillsammans med Luis diskuterade man nu företagets svar.

- Är det sant att ni är extremister, frågade man, men den här gången kamratligt.

- När vi börjar kräva bättre löner, att man ska sluta upp med att avskeda fackliga aktivister och bryta avtal, då kallas vi genast kommunister, maoister eller trotskister. Är att ställa krav, precis som ni gör, att vara extremist, ja då är vi det

● Var finns solidariteten

Oskarshamnsfackets styrelse var nämligen helt oförstående. Luis och Julio fick reda på vilka spelregler man följer att man nu väntade på företagets svar. Deras uppgifter måste ju kontrolleras! Och återigen, de svenska facken sköter sina internationella kontakter genom förbundet och IMF.

- Det bästa stöd vi kan ge er i Colombia är att uppmana er att gå med i IMF!, sa man.

- Men vi behöver stöd NU, sen kan det vara för sent! LM håller på att krossa vår fackliga organisation, försökte Luis och Julio, men en efter en droppade av under olika förevändningar.

Julio skulle dock senare under turnen, i Olofström,

● eller att de någon gång ska få äta smör, ost, frukt eller t o m kött ?

Sintraericsson och ger den möjlighet att arbeta fritt» och att man ger »de fackligt aktiva anställningstrygghet och återanställer dem som blivit avskedade».

Tyvärr fick inte Julio vara med på det här mötet. Han kom först senare på kvällen till Sverige. Julios första möte med svenska fackföreningsrörelse fick honom att frysa - trots att han samma dag varit på Domus i Oskars hamn och köpt sig långkval-songer och vantar.

gör, att vara extremist, ja då är vi det, sa Luis.

När han efter några timmar lämnade norrköpingskamraterna hade han med sig både ett löfte om ett stödut-talande och - trots att de inte är med i IMF - avskedsor-den.

Du ska inte vara orolig, ni ska få höra av oss.

I det uttalande klubbarna sedan tog kräver man bland annat »att LM-E erkänner den fackliga organisationen

också få uppleva att det finns svenska LM-arbetare som tror på dem och stöder dem.

Och slutligen träffade man så Metall och samorganisa-tionen igen. Företagets brev hade kommit! I det upply-ser man om att Ericsson de Colombia har som »policy» att till alla delar följa kollek-tivavtal och landets lagar och har inte nekat fackliga rättigheter, att det ligger i deras »intresse att ha en stark personalorganisation med vilken företaget kan fö-

ra en konstruktiv dialog». Hade Metall och de LM-fack som väntat på företa-gets svar väntat sig något an-nat?

Vi kom till Sverige med två avsikter, dels för att in-formera de svenska LM-ar-betarna om vår situation, dels söka stöd för vår kamp. Det första har vi lyckats med, men när det gäller solidariteten känner vi oss besvikna. Villkoret är tydligen att vi går in i IMF, säger Julio. □

LM ERICSON I COLOMBIA BAKGRUND

Vad är det då som händer i Colombia?

LM har under de senaste åren drivit en hård kampanj för att splittra och försvaga facket.

- Det hela började när vi arbetare för några år sedan valde en ny fackstyrelse., som började ställa krav på företaget, berättar Luis.

- Under femton år hade vi då haft en företagsvänlig fackledning som inte brydde sig om ifall företaget avskedade arbetare eller bröt mot avtalet. Inte heller kämpade man för att höja våra löner. Man struntade i oss arbetare.

- Företaget har sen dess försökt att med olika metoder krossa facket. Man försöker hetsa upp arbetarna mot de fackliga ledarna genom att utpeka dem som kommunister och extremister. Man avskedar arbetare bara för att de kräver löneförhöjningar, att avtalet ska uppfyllas och att vår organisation ska respekteras. Jag och några andra har avskedats trots att vi som fackliga ledare till och med

har haft förtroendemanna-skydd, säger Luis.

● 450 tvingades lämna facket

Luis avskedades med en väl utnyttjad paragraf i den colombianska arbetslagstiftningen, »artikel 8», som används mot fackliga aktivister som är »obekväma» för företaget. Med den paragrafen behöver företaget nämligen aldrig uppge något skäl till avskedandet.

- Förra året lyckades man genom hot och utpressning få mer än 450 arbetare att lämna facket och skriva på individuella löneavtal - en så kallad kollektivpakt. Man erbjöd dem några hundra pesos mer i lön än vad de fackanslutna skulle få genom kollektivavtalet.

- Man utnyttjar den sociala otrygghet vi colombianska arbetare lever i.

- 200 pesos betyder mycket för oss. För det kan man få

● Luis Moreno

ett par skor till barnen eller dricka mjölk varje dag. Därför är vi nu bara 81 kvar i facket - resten står helt oorganisera-de. Och går de in i en facklig organisation mister de 200 pesos extra, som de fått i sina individuella avtal, fortsätter han.

● LM:s fackförening arbetarna fiende

Sintraericsson hade länge varit anslutet till det företagsvänliga colombianska metallarbetarförbundet Fetramecol - i sin tur anslutet till IMF och därmed broderorganisation till Svenska Metall.

- Men Fetramecol har aldrig ställt upp på våra, arbetarnas, intressen. När vi såg att de aktivt samarbetade med företaget för att få arbetarna att gå ur facket och skriva på individuella avtal, beslöt vi på ett medlemsmöte att gå ur. Vi såg att vi hade fått ytterligare en fiende, och att de förädde oss, säger Luis. Och därmed gick man också ur IMF.

Fetramecols syn på LM-facket är, enligt dess ordförande, att det »kräver för mycket, utan att först titta på företagets ekonomiska situation»!

● LM gillar tysta arbetare

I slutet av förra året överlämnade Sintraericsson årets

avtalsbud. Företaget vägrade ens diskutera det. I stället skickade man ett brev till fackets ordförande:

» I min egenskap av ombud för Ericsson de Colombia får jag härmed meddela Er min huvudmans önskan att upphäva följande artiklar i gällande avtal.

Så följer en lista på 21 punkter som toppas av artiklarna om erkännandet av fackföreningen, fackets medverkan i företagsnämnd, skyddskommitté, förtroendemannaskyddet, fackliga ledigheter, befordringar etc.

● Julio Villafrades

»Uppräknade punkter kan inte längre uppfyllas av företaget då facket har förlorat sin majoritetsställning inom företaget och foljdaktligen inte är representativt för arbetarnas intressen. . . ». Under-tecknat av Carlos Alvarez Pereira.

- Företaget kräver för att man överhuvudtaget ska diskutera löneförhöjningar att vi godkänner deras krav. Men gör vi det, skriver vi ju under vår egen dödsdom, säger Julio. Med det vill man ge facket dödsstöten.

Sigrid Gunnarsson

Irene Eriksson

KVINNANS KAMP

Det slag av organiserad kvinnokamp som vi talar om i Sverige finns knappast i Latinamerika.

Ännu.

Men den latinamerikanska kvinnan - den mest förtryckta av de förtryckta - står även hon inför sina speciella problem. Som kräver sina speciella lösningar.

Samtidigt är hon kanske den som är minst skyddad mot den borgerliga ideologin. Inte minst därför att arbetarrörelserna och vänsterpartierna i Latinamerika inte behandlat kvinnofrågan som ett speciellt politiskt problem. Och att de mer motarbetat än uppmuntrat kvinnornas självständiga organisering.

Men hade arbetarpartierna i till exempel Chile verkligen tagit kamp mot kvinnoförtrycket, så hade de förtryckta haft ännu ett vapen i kampen mot reaktionen. Ett vapen, som saknades.

De följande två artiklarna är skrivna av en chilensk kvinna. Den första beskriver den latinamerikanska kvinnans situation på ett övergripande sätt.

Den andra handlar just om hur reaktionen medvetet utnyttjade kvinnoförtrycket för att manipulera kvinnan för sina syften.

Kanske kunde det ha varit annorlunda.

Ill: Matilde Herrera

I LATINAMERIKA

När vi beskriver kvinnans situation i Latinamerika så måste vi minnas att Latinamerika är en kontinent med 280 miljoner invånare, varav 150 miljoner lever i fattigdom eller till och med extrem fattigdom, att där finns 50 miljoner arbetslösa, att där dör ett barn varje minut . . .

Att det är en kontinent där bara 12 procent av kvinnorna finns med i den ekonomiskt aktiva delen av befolkningen. Och av dessa är 40 procent hemhjälp, »muchacha», av något slag.

Att det är en kontinent där - med undantag av Kuba - aborten är straffbelagd, men där man tillämpar tvångsterilisering av hela sektorer av den kvinnliga befolkningen.

Siffran för ekonomiskt aktiva kvinnor varierar mellan länderna. Ju lägre industrialiseringsgraden är desto lägre är kvinnans deltagande i det så kallade »produktiva arbetet» (8,4 % i Guatemala, 11,5 % i Nicaragua, 12,5 % i Costa Rica, 13,3 % i Chile, 19,4 % i Argentina. . .).

● Svält eller prostitution

Kvinnorna som tvingas in till städerna från landsbygden är till största delen analfabeter. De kommer dit med hoppet att få ett arbete i något hem som tjänarinna, som »muchacha». Om inte det lyckas, så återstår hungern . . . eller prostitutionen . . .

En undersökning i Brasilien visade att 90 procent av de prostituerade kom från landsbygden och att de någon gång arbetat som hemhjälp och då bott hos arbetsgivaren.

Den stora andelen ekonomiskt aktiva kvinnor, som arbetar som hustjänarinnor går igen land efter land: i Brasilien är det 37 %, i Chile 40 %, i Colombia 45 %, i Peru 31 %.

De flesta av dessa arbetar hela tiden inestängda i arbetsköparens hus - från soluppgång till soluppgång, isolerad från sin by, från sin klass. . . hon bor som en slav i en motsatt värld hos en fientlig klass. Denna yttersta av de exploaterade tvingas ofta in i en avidentifieringsprocess. Kvinnan blir en helt ensam varelse, utan rätt till eget liv.

Kvinnans långsamma inkorporation i industrin - omkring 20 procent av den kvinnligt ekonomiskt aktiva befolkningen - är också likartad länderna emellan: hon utgör en »icke-kvalificerad» arbetskraft, hon får lägre lön än männen, hennes fackliga anslutning är låg.

I Colombia får 47 procent av kvinnorna inom industrin en lön som ligger under minimilönen. Motsvarande siffra för männen är 38 procent. I andra länder på kontinenten är skillnaderna ännu större.

● »Lyd och håll tyst»

Kyrkan, staten och de multinationella bolagen har aldrig för ett ögonblick avstått från sin uppgift att systematiskt indoktrinera kvinnan. Den machistiska mentaliteten går igen på alla nivåer: ända från skolan lär sig kvinnan att utföra de uppgifter som hör till hennes kön: sy, brodera, lyda, hålla tyst . . . Kyrkan lär henne att hon blivit född för att bli moder och att hennes förebild är jungfru Maria. Hon har lärt sig att lyda sin man och att den »köttsliga lusten» är en synd.

Matilde Herrera

De multinationella företagen har påtagit sig uppgiften att förse kontinenten med damtidningar och med TV-filmer, som är programmerade för »hemmafrun». Det börjar på morgonen med radionoveller och fortsätter på eftermiddagen med TV-noveller. De byter namn men upprepar hela tiden samma historia: den fattiga men vackra bondflickan som kommer till staden, den rike unge mannen och det oundvikligt lyckliga slutet . . . som dock aldrig kommer till de miljoner latinamerikanska kvinnor, som inlästa i sin verkliga misär gråter och skrattar med den vetenskapligt fabricerade hjältinginnan.

Abort är fördömt som ett brott av kyrkan (på en konti-

nent där 90 procent av befolkningen är troende katoliker) och straffas av lagen. Många kvinnor dör på grund av aborter som genomförts under usla sanitära omständigheter. Dödsfall, som på sjukhusen registreras som »död på grund av infektion».

● Kvinnor tvångsteriliseras

De latinamerikanska regeringarna ser inte positivt på befolkningsökningen. De uppfattar den som en tidsinställd bomb. Men de är heller inte positiva till abort. Dels för att inte skapa gnissel med den kyrkliga hierarkin, men också därför att de inte är beredda att ställa resurser till

förfogande för att abortmöjligheter verkligen skulle bli tillgängliga för befolkningen.

I stället tillämpar de, därtill rädda av nordamerikanska institutioner, »familjeplanering genom tvångssterilisering». I Puerto Rico - för att ta ett exempel - så har 35,3 procent av de kvinnor som är i barnbördsålder steriliserats.

Men om det nu är så att kyrkan, staten och de latinamerikanska regeringarna nekar kvinnan att bestämma om hon vill föda eller inte, så tar å andra sidan vare sig kyrkan, staten eller regeringarna heller ansvaret för barnet när det väl är fött.

Maten, mjölken skolan - allt faller på kvinnans skuldror. Samtidigt kan det att ha ett barn i Latinamerika mycket väl betyda att också förlora sitt arbete och att inte få något annat. Eller, om man nu får ha kvar sitt arbete, så kanske enda möjligheten är att låsa in barnet under hela dagen medan man själv arbetar. Det är ofta barn har dött genom olika olyckor i hemmet, där de varit inlåsta medan modern arbetat.

● Familjen - dubbel funktion

Inom den latinamerikanska arbetarklassen och bland bönderna så fyller familjen en dubbel funktion. Å ena sidan, reproducerar den från generation till generation de värderingar som befäster kvinnoförtrycket.

Å andra sidan, i ett samhälle där staten inte uppbär något annat ansvar än att bibehålla förtrycket för att garantera »den sociala freden», dvs där staten inte subventionerar hälsovården eller undervisningen, eller boendet, eller arbetslösheten, eller uppfostringen av barnen, så blir familjen - hur förtryckande och machistisk den än är - en vital institution.

Den blir en enhet, som blir till och upplöses som en del i kampen för överlevandet, nästan oavsett officiella papper, eller formella giftemål och skilsmässor.

Det är taket som skyddar fem, sex barn, en man (som ofta inte är fadern), en kvinna, mor- eller farföräldrar. Och trots misären, trots att huset inte har mer än ett rum,

III. Matilde Herrera

så brukar där också oftast finnas någon vän eller avlägsen släkting.

Under omänskliga omständigheter, i relationer som är fyllda av våld (mannen slår kvinnan, kvinnan slår barnen...) så finns ändå uttryck för solidaritet och ömhet.

● Tidiga könsroller

Redan mycket tidigt så genomförs en arbetsfördelning efter kön i familjen. Flickorna får lära sig att fylla moderns frånvaro. hon ska vara en liten kvinna som - i en värld där det inte finns några dockor - ska sköta sina mindre syskon, ska göra inköp, ska göra iordning mat, ska tvätta

kläderna... samtidigt som hon förströr sin barnasjäl med det dagliga kapitlet ur radionovellen.

Och pojken. Redan när han är sju år är han »man», kapabel nog att bidra med några pesos till familjeförsörjningen. Han kan köra omkring med sin vagn och ta laster på gatorna. Eller han kan göra »mansgöra» tillsammans med fadern.

På landsbygden är det många ställen så att ju större familjen är desto bättre blir enheten som kan skrapa ihop det nödvändiga.

I Brasilien till exempel, där

4,5 miljoner barn arbetar inom jordbruket, så kontrakteras familjen som helhet vid skördetiderna.

I arbetarklassen i städerna så är mannen för kvinnan oftast förutsättningen för att överleva. Även om han behandlar henne illa och slår henne, så är det han som är taket och brödet i motsats till gatan och hungern. Och för detta tak, för detta bröd och för sina sina barn, arbetar kvinnan oförtröttligt. Oftast genom att förutom arbetet i hemmet också göra annat: tvätta, stryka, sy, sälja mat på gatan... allt för att komplettera mannens små inkomster. För att överleva. □

Matilde Herrera

De tomma grytornas kvinnor

»Det gäller att få kvinnorna att känna att de organiserar sig själva, att de spelar en mycket viktig roll. . . »

Orden är den brasilianske ingenjören Glycon de Paiva i en intervju i Washington Post i januari 1974.

I denna artikel (The Brazilian Connection) erkände Paiva att han var en av de brasilianska »rådgivare» som hjälpte till att bereda terrängen för militärkuppen den 11 september.

»Rådgivaren » Paiva menade att han bevisat att » . . . kvinnorna utgör det mest effektiva politiska vapnet . . . De har tid, de har en stor känslomässig kapacitet och de mobiliserar snabbt. (. . .). Kvinnornas användbarhet ligger i att de kan övertyga militären om att dessa kan räkna med stöd från en viktig sektor av hela befolkningen . . . ».

● »Staten kommer att äga dina barn»

Chile 1969, regeringen Freisista år. Istället för den utlovade »revolutionen i frihet» hade folket fått svält, arbetslöshet, förtryck och dessutom en utlandsskuld på 4 000 miljoner dollar.

Under valkampanjen försökte de borgerliga kandidaterna, och främst Alessandri, skrämja till sig kvinnornas röster genom att tala om »den röda faran» och att om UP vann så skulle barnen skickas iväg till Moskva, där de skulle läras att spionera på sina föräldrar . . .

Men Allende segrade. Han fick 36,2 procent av rösterna.

Hur röstade då kvinnorna ?

De flesta , 38,4 procent, hade röstat på borgarklassens kandidat Jorge Alessandri. 29,9 procent röstade på kristdemokraten Tomic och 30,6 procent för Allende.

Men siffrorna måste tas med en nypa salt. I Chile är, enligt officiella siffror, 11 procent av kvinnorna i städerna och 25 procent av dem på landsbygden, analfabeter. Och analfabeterna fick inte delta i valet.

UP:s program försökte förbättra kvinnans situation, dock utan att någonsin ifrågasätta den roll som det kapitalistiska samhället tilldelat henne.

o 1971 skapades det Nationella daghemsrådet, som under två år byggde 113 daghem i de folkliga kvarteren med plats för över 7 800 barn.

o 1972 skapades det Nationella sekretariatet för kvinnan som i samarbete med universiteten gav kurser om priskontroll, hälsovård, hushållsekonomi och barnavård i vilka över 4 000 kvinnor deltog.

o Men det dröjde ända till 1973 innan regeringen förändrade arbetslagstiftningen så att moderskapsledigheten efter födandet förlängdes från sex till tolv veckor. Avsked av havande kvinnor förbjöds också till ett år efter födelsen. Den nya lagen stadgade dessutom att arbetsgivare med fler än 20 anställda måste ordna med daghem på arbetsplatsen.

Samtidigt innebar utökningen av den sociala sektorn under UP-tiden att arbetstillfällena för kvinnorna ökade, framför allt inom undervisning och hälsovård.

● Kvinnorna vågar tala

Såväl arbetarkvinnorna, bondekvinnorna och kvinnorna i kåkstäderna tog nu allt oftare del i massmobiliseringar för att försvara sina intressen mot högerens attacker.

Det handlade nu inte längre om de abstrakta politiska

diskussioner som kvinnorna vant sig att lyssna till från sin tvättstuga eller spis. Jordockupationen, försvaret av fabriker, organiserandet av en priskontrollskommitté . . . allt detta hade en djupt politisk innebörd, som motiverades av de omedelbara behov som klassen kände. Samtidigt öppnade de dörrarna för kvinnans deltagande på ett sätt som tidigare inte varit tänkbart. Den kollektiva organisationen för att lösa de dagliga problemen ledde också till att familjeisoleringen bröts sönder

Kvinnorna som tills dess bara talat med låg röst, reste sig nu upp på stormöten för att tala till sina kamrater som en jämlike. Hon deltog i försvarskommittéerna, hon arbetade på kliniken, i priskontrollkommittén...

Försvarskommittéerna i kåkstäderna hade förutom allt annat, också uppgiften att ingripa när det fanns problem som skadade sammanhållningen mellan invånarna. Och då ofta i sådana situationer då kvinnan hade blivit misshandlad av sin man. Här såg sig kvinnorna för första gången skyddade av det »organiserade folket». För första gången upplevde de sig också som en likvärdig del av detta folk.

● Borgarkvinnan som kämpe

Kanske kommer vi aldrig att få veta hur många kvinnor, som under dessa år för första gången höjde sin röst på ett möte, deltog i en massdemonstration eller

som för en gångs skull lämna- de barnen i någon annans vård för att själv kunna delta i en nattlig bevakningsupp- gift.

Men vad som är säkert är, att trots att vare sig regeringen eller något av vänsterpartierna eller någon kvinno- grupp insåg nödvändigheten av att ta upp kampen mot det speciella kvinnoförtrycket, så gick kvinnorna ut på gatan för att delta i kampen. Och det gäller såväl för arbetar- kvinnan som för borgarkvin- nan.

Men där fanns en skillnad... till borgarkvinnans fördel. Hon (som var relativt »fri» på bekostnad av sitt hembitråde) kunde fylla sin roll som »kämpe» utan några större problem. Nästan som om det vore en slags lek... om det nu inte vore för den hysteri de kände när de såg sina privilegier ho- tade.

För kvinnan av folket var det däremot inte alls så lätt att lämna sina plikter och gå ut på gatan. Hon var bunden av misären. Hon var bunden av den ständigt tomma gry- tan, av barnen, av att hålla

skjortan ren till sin man. Hon var bunden av den domi- nerande ideologin... av tele- visionsnovellerna, av kyrkan. För henne var det inte alls lätt att bryta upp och gå ut på gatan.

Därför var det ett stort steg, en stor förändring när så många, om än långt ifrån så många som var nödvändigt, trots allt gjorde det.

Och det måste sägas att de speciella konkreta problemen, som den chilenska kvinnan av folket stod inför aldrig be- handlades på ett seriöst sätt som ett politiskt problem av vänsterpartierna.

Och detta misstag spelade borgarklassen i händerna.

Denna organisation hade ingenting med de speciella kvinnoproblemen att göra. Dess uppgift var i stället mycket precist: »att rädda Chile från det kommunistiska kaoset».

På natten den första decem- ber 1971 väcktes folk i Santia- go av ett infernaliskt oljud: hundratals kvinnor - som alla utan tvekan hade lager med olika slags livsmedel, som skulle räcka minst ett år fram- måt - använde tomma grytor som trummor. Så började de »tomma grytornas marscher».

Sedan borgarklassen först sa- boterat produktionen, byggt upp hemliga lager, skapat brist på varor och byggt upp

Ill. Matilde Herrera

● »Kvinnomakt» på gatan

I den chilenska borgarklas- sens kontrarevolutionära tak- tik spelade kvinnorna en stor roll.

Bristen på livsmedel, som skapats av borgarna, följdes redan från början av protest- demonstrationer på gator och torg av kvinnor som därmed följde de brasilianska rådgi- varnas goda råd...

Borgarklassen som alltid hävdade kvinnas roll som »hem- mafru» tvekade nu inte att or- ganisera »Kvinnornas demok- ratiska front».

en svart marknad... så tog de nu slutligen ut sina kvin- nor - »soffren» - på gatan (väl skyddade av grupper ur den halvmilitära högerorganisatio- nen »Fädernesland och Fri- het») för att banka på kastrul- ler som aldrig varit tomma på mat.

De »tomma grytornas marsch» upprepade gång på gång i städernas överklass- kvarter. Och de lyckades sam- la många kvinnor. Inte bara från borgarklassen, utan ock- så tjänstekvinnor, kvinnor från småbourgeoisin och dess- utom, fast i mindre utsträck- ning, kvinnor från kåkstäder- na.

● Borgarkvinnorna och militären

Innehållet i högerns pro- paganda som i stor utsträck- ning riktades till kvinnorna blev allt mer tydligt.

»Hans mor står och väntar i en kö... men detta barn kan inte vänta till 1976». Det var texten på en affisch från Nationalpartiet. Texten illus- trerades av ett foto på ett övergivet gråtande barn.

1973 lyckades gruppen »Kvinnomakt» - »Poder femi- nina» - som bestod av kvinnor från Nationalpartiet och »Fä- dernesland och Frihet» få kontrollen över »Kvinnornas demokratiska front».

Och nu handlade det inte längre om att bara protestera mot knappheten och att gå ut på gatan. Den 15 augusti, till exempel, intog dessa kvinnor i en mycket väl samordnad aktion, tre radiostationer i tre olika städer för att läsa upp sin budskap.

Och kvinnodemonstratio- nerna, som leddes av »Kvinno- makt» vände sig nu direkt till sin målgrupp: de väpnade styrkorna.

De samlades framför för- svarsministeriet, framför mili- tärskolorna och framför gene- ralernas hem. Till de generaler som deltog i Allendes regering skrek de »förrädare... ni har sålt er, ni är fega...» De sam- lades framför regementena och kastade vetekorn till sol- daterna...

Några dagar efter kuppen, då man i Chile inte kunde gå två kvarter utan att snubbla på liken av massakrerade ar- betare, så vände sig Pinochets hustru till de chilenska kvin- norna i ett radiomeddelande:

»Mödrar, tillåt inte att de barn som du vyssar till sömns och som du förser med ömhet och försakar dig för, tillåt inte att dessa barn förvandlas av hat, denna demon som för- vandlar människor till djäv- lar och förstör dom... den som nu talar till er är bara ännu en moder som vet hur mycket du kan göra för fre- den och för förståelsen mel- lan chilénare...».

Och nu började den stora farsen med »det nationella återuppbygget». Summa kvinnor som 1970 - klädda i svart - skrek åt regeringen Allende att de skulle bli »demokratins död» hyllade nu de som massakrerade arbetare för att ha »räddat fosterlandet» och de köade framför det nya presidentpalatset för att donera sina smycken till »Fonden för det nationella återuppbygget».

Medlemmarna i »Kvinnomakt» blev återigen samma kvinnliga senioras som alltid, landet hade ju räddats från det »marxistiska kaoset».

Men samma dag den 11 september började också en ny kamp. I skuggan av massakrerna började ett långt och smärtsamt sökande. Det är de anhängiga, de anhängiga till de försvunna, de anhängiga till dem som försvunnit i händer-

na på förtryckapparaten. Och de flesta av dem av kvinnor.

Många av dessa kvinnor, som senare bildat »Sammanlutningen för de försvunna och anhållna» hade tidigare aldrig varit politiskt aktiva. Men deras kamp har förändrat dem.

»Jag fortsätter att kämpa . . . jag måste hitta honom, och jag ska pröva på alla sätt, jag ska söka på alla ställen, på de mest undgängömda . . . nu är det inte längre något som jag är rädd för . . .»

Den som talar är en av dessa kvinnor. Hon fanns med bland dem som den 22 maj 1978 inledde sin andra hungerstrejk bakom parollen »Livet för sanningen».

Efter 17 dagar avbröts hungerstrejken. Då lovade den katolska hierarkin att ta ansvar för att diktaturen skul-

le fullfölja sina löften. Men de löften som gavs blev brutna - kampen fortsätter. Dessa kvinnor är nära knutna till den massrörelse, som från 1976 börjar växa fram igen i Chile. Där finns arbetslöshetskommitteerna, de folkliga matsalarna, och där finns framför allt fackföreningarna.

Alla dessa har gett sitt stöd till dessa kämpande kvinnor.

Under 1979 har de anhängiga tillsammans med fackliga organisationer, som FUT, CNS och »Kommitteen till försvar för de fackliga rättigheterna» organiserat flera offentliga möten och demonstrationer trots juntans förbud.

Dessa kvinnor är en del av de arbetsmassor som för inte så länge sen lyckades »snudda vid friheten med sina händer» och som nu återigen börjar höja sin röst. Många av dessa

chilenska röster som efter år av tystnad nu börjar höras igen är kvinnor.

★

Bland de källor som använts i denna artikel förutom artikelförfattarinnans egna erfarenheter, kan nämnas:

»Version Feminina del Golpe de Estado», Michele Mattelart, Casa de las Americas, 1975.

»Alguns Antecedentes sobre la Mujer Chilena», Viola Munoz Silva, Stockholms universitet 1978.

»Apuntes para una historia y sociologia de la Mujer Latinoamericana», Luis Vitale, Cuadernos Rojos, 1979.

»Las Mujeres Pobladores de Chile y el proceso revolucionario» Gabriela Videla, Mexico, 1979.

»Estudio comparativo de la situacion de la mujer en Chile y Peru» Elsa Chaney.

»Critica de la Unidad Felipe Rodriguez.

Matilde Herrera

Vi berättar om Chile och oss själva

På hemspråksundervisningen i Hackstaskolan utanför Stockholm gör de chilenska barnen en tidning tillsammans.

Tidningen - la Antorcha - ger barnen en möjlighet att

La Antorcha - Facklan - det är namnet på två företeelser i Åkersberga utanför Stockholm. La Antorcha heter en skoltidning och Facklan heter biografen i byn.

På biografen spelas oftast kommersiella filmer med ut-suddade kulturvärden. Filmer som är producerade för att filmbolaget ska tjäna pengar och inte av någon annan orsak.

La Antorcha, den andra facklan i Åkersberga görs inte för att någon ska tjäna pengar och där är kulturen inte ut-suddad.

Tidningen görs av 16 chilenska barn i Hackstaskolan och de gör den för att bibehålla och utveckla sitt språk, sin kultur och sina värden.

● Berättar om Chile

De 16 barnen skriver den här tidningen på sina timmar i hemspråket. Hemspråket - det är det svenska byråkraternamnet på modersmålet, dvs i det här fallet spanska. Läraren heter Jose Riquelme och kommer också från Chile.

Tills nu har barnen gjort fem nummer av tidningen. Varje barn skriver en sida var. Det blir sexton sidor per nummer.

Jose anger målsättningen med tidningen så här:

Barnen gör den för att berätta om Chile för sina svenska kamrater. På så sätt kan de också visa att de har en bakgrund och att de känner något. Samtidigt tränar de sin spanska och sin svenska.

Cecilia går i sexan. Hon berättar hur tidningen kommer till:

Först sitter vi alla ner och pratar om vad vi ska skriva om. Vi försöker komma på det som är viktigt i Chile och i Sverige just då. Text i septembernumret blev det mycket om kuppen och om Chile. I det här numret skriver jag om hur jag tror det ska bli i sjuan. Vi håller på att välja till högstadiet. Vi ritar också och klistrar in bilder på sidorna.

● Dubbel Språkträning

Först skriver barnen allt på spanska. Sedan översätter de till svenska - klarar de inte det får de hjälp av sin stödlärare i svenska.

På så sätt blir det ett samarbete mellan läraren i spanska och läraren i svenska.

Jose eller någon förälder brukar hjälpa till att skriva ut berättelser på maskin och vaktmästaren gör stenciler och stencilerar tidningen. Sedan sprids den till andra på skolan, till några bibliotek och föreningar.

Robin Lapidus

själva berätta om sina upplevelser i både Chile och Sverige.

Chilebulletinen hälsade på under en lektion, då hela klassen jobbade med tidningen.

● Barnen gör varsin sida i tidningen, som först skrivs på spanska och sen svenska.

● Tidningen hjälper de chilenska barnen att bibehålla och utveckla sitt språk, sin kultur och sina värden. Här är några av barnen tillsammans med sin lärare Jose Riquelme.

ARBETS HANSA

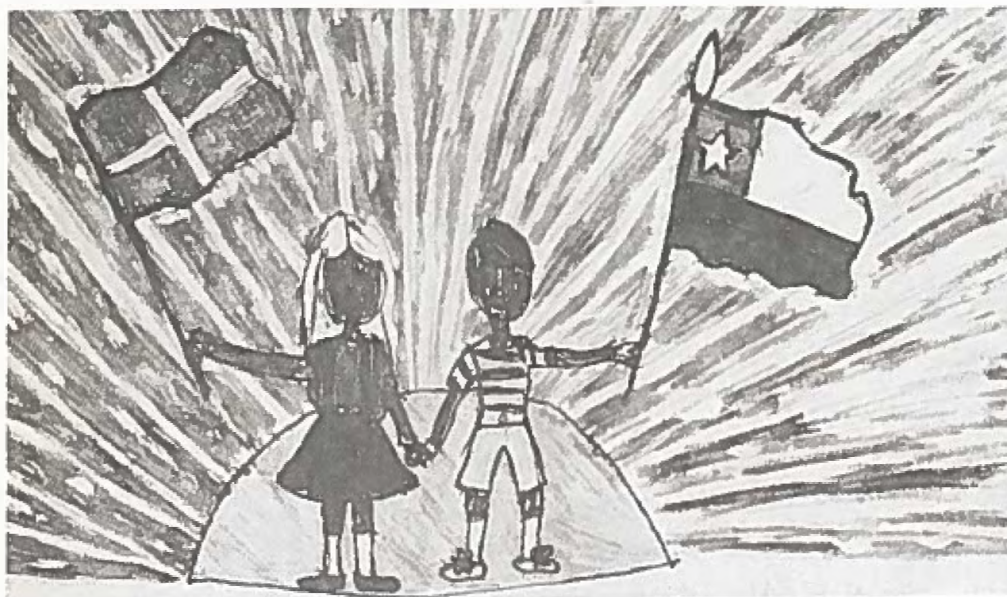
Jag var liten och hörde att min Mamma och Pappa sa: du måste äta allt. De lärde mig att näring är viktigt, att dricka mjölk, att äta ägg, kött, frukt, grönsaker och fisk, att ett barn måste äta det här: vitaminer och proteiner som gör att man växer normalt och får en sund kropp och kan vara frisk, t.ex. studera eller arbeta.

När Salvador Allende var president i Chile var hans främsta mål barnens hälsa för att han visste att barnen var viktiga i framtiden. Men efter den 11 September 1973 fanns inga arbeten och den som har arbete får lite pengar. Hur ska de fattiga få mat? Jag frågar mina föräldrar och andra personer vilka följder det här får, och de svarar med ett ex.: du planterar ett träd och du vattnar det inte, du göslar det inte, du tar inte hand om det, det kan växa men det blir dåligt, det blir smalt och det växer inte normalt. Så

här händer med barnen som inte kan få mat. De är utan mjölk, utan kött, utan ägg osv. och deras kropp får inte mat det kommer att händer samma sak som träden. De blir svaga, mindre, de blir ofta sjuka, de kan inte studera eller arbeta osv.

Vilken framtid väntar folket om barnen inte får mat...? Jag känner mig ledsen när jag vet att det finns många föräldrar som inte har något arbete. Att inte ha något arbete i Chile betyder att inte ha mat till sin familj och barnen är hungriga. Det är flera tusen barn som för att leva måste leta tillsammans med hundarna i soptunnorna för att hitta mat. Det är flera tusen barn som är undernärda i mitt land och senare blir invalider eller dör unga.

Jag och alla barn önskar att Barnens Internationella år utan hunger, utan elände och med rättigheter att leva i vårt eget land.

● Bygg ut hemspråksundervisningen och hemspråksträningen!

● Gör hemspråksundervisningen obligatorisk för barnen!

● Skapa så många klasser som möjligt där all undervisning sker på modersmålet!

Det är några av de krav som idag förs fram av invandrarorganisationer av olika nationaliteter.

Sverige har cirka 1 miljon människor som är invandrare eller har invandrarbakgrund någon generation tillbaka, 50 procent är finländare. Det finns ca 6 - 7.000 latin-amerikaner i Sverige. Större delen är flyktingar och befinner sig här ofrivilligt. De har ingen lust att bli svenskar och vill inte heller att deras barn skall bli det. De flesta tänker sig återvända till sina hemländer så snart situationen där medger det.

Detta är något som det svenska samhället måste ställa upp på. Ingen, som inte vill bli svensk, ska tvingas till det. Samhället måste aktivt stödja människor att bibehålla och utveckla sin kultur och sitt språk.

Hemspråksundervisningen i skolan är ett sätt att göra det. Men som den idag är utformad är den i de flesta fall otillräcklig. Två timmars undervisning i modersmålet per vecka i en annars svenskspråkig miljö räcker inte mycket till. Därför är kravet på enspråkiga klasser med undervisning på modersmålet och inte bara i modersmålet viktigt. Men det går av naturliga skäl inte att ordna på alla ställen och för alla språkgrupper. Då måste hemspråksundervisningen göras så bra som möjligt. En bit på vägen är att göra den obligatorisk för invandrarbarnen. Då ökar hemspråkets status både bland barnen och bland lärarna. Svenskan är ju obligatorisk för svenska barn. Varför är då inte t.ex. spanskan obligatorisk för chilenska och andra spansktalande barn?

EN GRUVARB

Ur »Om ni låter mig tala»

Domitila Chungara har redan blivit en legend i Latinamerika. Hennes kamp mot det bolivianska förtryckarsamhället, för gruvarbetarnas rättigheter till ett människovärdigare liv har lett till betydande reformer.

Hennes mod - som hon har fått betala dyrt - har skänkt kraft till miljoner förtryckta i Latinamerika. Hon har vi-

sat sig att det ännu går att resa sig mot den övermakt som vi idag alltmer passivt är beredda att acceptera.

Hennes historia har skrivits ned i boken »Om ni låter mig tala» (Författarförlaget). Boken är skriven precis så som hon själv berättar. Den är intressant, instruktiv, politisk och mänsklig.

I gruvan finns två arbetssystem; det ena för den tekniska personalen och det andra för gruvarbetaren.

Gruvan står aldrig stilla. Den arbetar dag och natt. Och därför har man bestämt att arbetarna ska arbeta i treskift. Somliga har skift på en månad, andra på fjorton dagar och andra har enveckasskift. Min man, till exempel, har enveckasskift.

Det finns tre dagskift också. Om man räknar den tid som behövs för att ta sig ned i gruvan och sedan ta sig upp ur gångarna börjar första skiftet klockan sex på morgonen och slutar klockan tre på eftermiddagen; det andra skiftet börjar klockan 2 på eftermiddagen och är slut 11 på kvällen och det tredje börjar klockan 10 på kvällen och är slut 6 på morgonen.

När arbetaren har första skiftet, måste vi kvinnor stiga upp klockan 4 på morgonen för att laga frukost åt våra män. Klockan 3 på eftermiddagen kommer de hem från gruvan och då har de inte ätit något. För man kan inte få någon mat nere i gruvan. Det är inte tillåtet. Och det är minsan en plåga att tränga sig igenom så många gånger i gruvan. Det är så mycket damm, det är så hett, bortsett från dynamiten som exploderar, att om de skulle lyckas äta något, skulle de få i sig en del som vore farligt för dem. Det hela måste ordnas på ett annat sätt. Och företaget säger att det inte är möjligt att göra det. Om företaget ville, skulle det kunna ordna några rena och hälsosamma gånger därnere. Men det intresserar dem inte. Den fördelen låter företaget teknikerna få. Ingenjörerna arbetar till exempel kortare tid. Och klockan 10.30 får de sin mat. Det har de rätt till. Och klockan 11.30 redan börjar de äta därnere. Om företaget ville att arbetarna åt

när de borde, skulle de kunna göra samma sak för dem. Men nej. Med bara frukost i magen får arbetarna stå ut från 5 på morgonen till 3 på eftermiddagen, när de kommer tillbaka hem. Och de som bor längre bort, som i Uncia, måste stiga upp klockan 3 på morgonen och bege sig till Socavon - Patino, Miraflores och andra gruvor som ligger långt, långt bort.

Hur står de ut då i gruvan? De tuggar coca med *legia*. Cocan är ett slags blad, som har en aning besk smak men som faktiskt tar bort känslan av hunger. *Legia* är mjölet från *quinuastjälkarna* (sädesslag som växer på högplatån) blandat med ris och anis, som folk tuggar för att ta bort cocans alltför beska smak. Så är det, därför tuggar gruvarbetarna det där för att hålla humöret uppe och klara hungerkänslorna.

Arbetet i gruvan kan ta kål på en. Min man kommer till exempel hem och lägger sig att sova fullt påklädd. Han sover en två, tre timmar och stiger sedan upp och äter. Det värsta, det hårdaste är nattsiftet. Gruvarbetaren arbetar hela natten och kommer hem och sover på dagen. Men eftersom huset är litet och husen här i lägret ligger tätt, tätt intill varandra, finns det ingenstans där ungarna kan hållas och leka; där håller de till alltså och för oväsen. Och väggarna är så tunna, att när grannarna pratar, är det som om de satt alldeles bredvid en. Då kan arbetaren inte sova och blir irriterad. Han kan inte ens vila. Det är det skiftet som min man och de flesta arbetare hatar mest. Men de är tvungna att ta det skiftet. De måste vara underkastade företagets regler, annars får de sparken.

Min man har arbetat sådär i nästan tjugo år. Alla gruvarbetare arbetar åtta fulla timmar nere i gruvan. Skiftet är desamma.

Knappt 35 år är medellivslängden för en gruvarbetare. Då är han nästan helt sjuk, sjuk av gruvsjukan. Eftersom man måste spränga så mycket för att få fram mineralen, så kommer dammpartiklarna in i lungorna genom andningen, genom näsa och mun. Och väl inne i lungorna börjar det fräta och fräter sönder lungan. Och arbetarna börjar spotta blod. Svart, blålila blir munnen på dem. Det är gruvans yrkessjukdom, eller silikos. Och bortsett från det finns ännu en olycka för gruvarbetarna: trots att de upprätthåller landets ekonomi med sitt svett och sitt blod, så vad händer, jo att de föraktas av alla, för folk är rädda för oss och tror att vår sjukdom smittar, fast det inte är sant. Men det är sånt man tror likaväl på landet som i staden. Och därför är det många som inte vill hyra ut till oss, för de tror att våra mäns sjukdom ska tränga genom väggarna och smitta grannarna. Och därför också att gruvarbetarna tuggar coca för att kunna stå ut med arbetet, så säger man att gruvarbetarna är drogmissbrukare, de där »khoya locos» (khoyas kallas bönderna från en region i Bolivia). Så vårt problem är allvarligt.

De som bor i gruvområdena är till största delen bönder, som lämnat sin jord på högplatån för att de inte kunde leva av den. Jorden på högplatån ger en enda gång om året en enda sak: potatis. Förresten blir det just ingenting. De år, när klimatet är bra, blir det bra potatis, men det finns år när det inte blir så mycket som så och bönderna inte ens får tillbaka vad de satt. Då far hela familjen till staden eller kommer till gru-

ETARES DAG

av Domitila Chungara

van. Och när de väl kommit hit hamnar de i den situation jag beskriver alltså.

Visst vill regeringens propaganda att det ska se ut som om vi har ett behagligt liv. Och när man talar om gruvarbetarna är man till och med istånd att säga att vi lever gratis, vi har gratis dricksvatten, gratis elektrisk energi, gratisundervisning, billig *pulperia* (*pulperia* = livsmedelsbutik för gruvarbetare där de kan köpa vissa basvaror till förmånliga priser. Kostnaden dras av på arbetarens månadslön. Administreras av gruvbolaget) och mer i den stilen. Men må vem som helst komma till Siglo XX och själv bilda sig en uppfattning om vår verklighet; bostaden är urusel, bortsett från att vi inte äger den utan har den till låns; vatten, det får vi bara från allmänna brunnar; den elektriska energin, den får vi de timmar det behagar företaget; undervisningen är mycket dyr för oss, för vi måste köpa skoluniform, skolmateriel och andra saker; den billiga *pulperian* är en förmån som dras av på våra mäns löner, eller vad?

Så för att hålla oss kvar i detta eländiga tillstånd betalar man arbetarna en svältlön. Min man, till exempel, som arbetar i en specialgrupp nere i gruvan, betalar man nu 28 pesos om dagen, det vill säga 740 pesos i månaden. Förra året fick han 17 pesos om dagen, alltså inte en dollar om dagen. Vi har ett familjebidrag på litet mer än 347 pesos i månaden. De som arbetar på nätterna tjänar också något mer. Om man lägger ihop allt detta kommer min man upp till 1.500 a 1.600 pesos i månaden. Men, med allt vad företaget drar av för försäkringskassa, *pulperian*, skolorna och andra saker, får vi aldrig dessa pengar i handen, förstås? Ibland får min man 700 eller 500 pesos över, ibland blir vi skyldiga företaget. Och av det ska min familj på nio personer leva. Men det finns arbetare som lever under mycket värre förhållanden.

En av våra ledare, en stor man som de tog livet av, förklarade en gång på ett

mycket enkelt sätt varför vi hade det så här. Och han sade:

»De tiotusen arbetarna i Siglo XX producerar, kamrater, 300 till 400 ton tenn varje månad.» Och han tog ett ark papper och fortsatte: »Det här är vad vi tjänar, hela det här papperet. Det är allt vad vi tjänat ihop på en månad. Hur fördelas det?» Så rev han sönder papperet i fem lika stora bitar. »Av de här fem bitarna, sade han, kammar de utländska kapitalisterna åt sig fyra. Det är deras vinst. För Bolivia finns bara en bit kvar.»

Nu är det ju så att den där femte delen också delas upp i enlighet med det system vi lever i, eller hur? Alltså: av den tar Regeringen nästan hälften för att bekosta transport, tullar och rätten att exportera mineral, vilket är ett sätt till att tjäna kapitalisterna, visst? För vi måste köra sönder våra egna lastbilar tills de ramlar ihop för att transportera

Foto. Mikael Wiström

▼ våra mineraler till Guaqui, vid gränsen till Peru. Peru har hamn. Alltså måste mineralen fraktas i båt till England för att smältas ned i Williams Harveys smältterier. Därifrån ska den fraktas med båt till Förenta Staterna för att man där ska tillverka saker, som sedan andra länder – Bolivia också – köper från Förenta Staterna till så höga priser. Allt det här betyder att kapitalisterna har kapat åt sig mer än hälften igen av den där femtedelens vinst som tillkom oss.

Och så av den hälft som blev kvar roffar regeringen åt sig mer igen för egen del och för de grupper som stöder den: för de Väpnade Styrkorna, för löner åt ministrarna och för deras resor runt om i olika länder. Och de förvandlar dessa pengar till utländskt kapital för att de, när de förlorar makten, ska kunna ge sig av till något annat land, som nya miljonärer nu med pengarna på säkert ställe. Och en annan del av det här går till förtryckarorganisationerna, till armen, till DIC (Departement de Investigaciones Criminales, ungefär kriminalpolisen), till deras angivare, till nytta och glädje för alla dessa.

Och av det lilla som blir kvar tar regeringen ännu en del för socialhjälp, för hälsovård, för sjukhusen, för det elektriska ljuset som folket förbrukar. Och sedan en liten bit för den billiga *pulperian*, så att gruvarbetarna ska känna sig lyckliga och nöjda. Och de får oss att tro att vi, tack vare »regeringens godhet» har fyra varor till »fryssta» priser, nämligen bröd, kött, ris och socker och då säger man att regeringen genom »sin storslagenhet» beviljar oss detta. Men den tar skadan igen här, just av det vi producerar, är det inte så?

Och av den lilla bit som finns kvar tar de också en del för arbetsredskapen, spadar och hackor åt arbetarna.

Och sedan ska dom fina fruarna ha presenter på Mors Dag och till jul.

Och så roffar de åt sig och fortsätter att roffa åt sig. Och hör på, av all denna härlighet som tennet kostar, efter att ha förlösats på så många saker, är det inte mycket kvar precis, bra lite för att betala löner åt de tiotusen gruvarbetarna, vi som har skrapat fram detta tenn. Vi har alltså nästan ingenting, eller vad säger Ni?»

På det sättet förklarade den där ledaren läget för oss.

En gång fick jag möjlighet att förklara det där på en konferens jag var inbjuden till. Det var 1974 tror jag. I El Alto de La Paz hade man ordnat några kurser för en del kvinnor som slutit sig samman till ett slags Husmödrarnas Förbund. Det var närvarande några ungdomar från Universitetet, de varekonomer. Och det blev en mycket viktig fråge-

Foto. Mikael Wiström

stund. De släpade fram en stor svart tavla och talade till kvinnorna om problemet med landets ekonomi, om att det förekom valutasmuggling, om hur Bolivias rikedomar fördelades.

Men det fanns många fruar där, som inte kunde läsa och som inte förstod problemet. Och en mycket enkel kvinna, som hade sitt lilla barn med sig, reste sig och sade: »Unge man, du har skrivit så många siffror här. Vi har inte förstått dem. Och du har inte talat om Mutun (outnyttjad järnfyndighet belägen i departementet Santa Cruz vid brasilianska gränsen) heller . . . Hur blir det med Mutun? Vad gör regeringen med Mutun? Min son har kommit tillbaka från sin militärtjänstgöring och han har sagt att visst finns det järn i Mutun och att av det järnet gör man lastbilar. Varför gör regeringen så då att den ger Mutun åt utlänningarna, varför bygger den inte några fabriker där så kanske våra pojkar skulle kunna få arbete?»

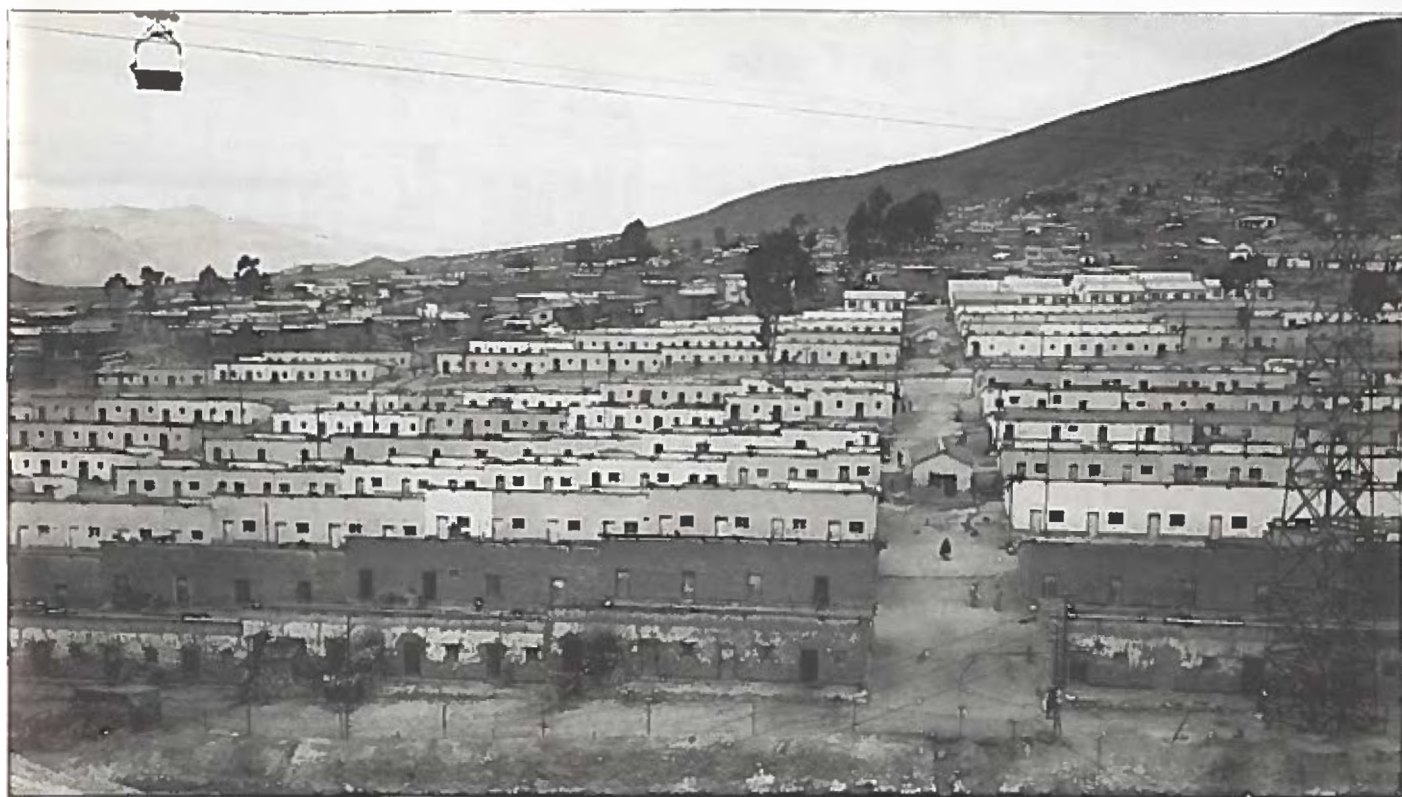
Tja, tack vare att jag var lite förberedd, lyckades jag förstå vad kamraterna från universitetet hade sagt. Jag ville förklara det jag förstod av hela härvan av siffror som den där herrn hade skrivit på svarta tavlan. Så jag talade till mina kamrater och förklarade saker och ting på vårt språk, ungefär på samma sätt som den ledaren vi haft hade lärt oss.

Kvinnorna blev bra ursinniga. Och de sade att detta visste inte deras män, men att de själva skulle tala om det för dem hur Bolivias ekonomi sköttes. Och de frågade: »Varför gör man så?» Då sade jag till dem: »Jo, det är det vi måste fråga regeringarna, varför gör ni så.»

Nu tänker jag: om vi ändrar på det här sättet att leva, om folket kom till makten, så skulle det inte bli så med de medel vi skulle använda. Vårt liv skulle till och med kunna bli längre. För det första vi skulle göra vore att göra något åt gruvan. Till exempel skulle man köpa nya maskiner för att göra arbetet lättare. Sedan skulle det finnas tillräckligt med mat så att det motsvarade vad våra män behöver för att uthärda fysiskt. Jag tror också att våra karlar inte ska behöva dö sådär i gruvan. Dit skickas de för att stanna tills de varken kan lyfta spade eller hacka mer och då, bums, får de rätt att dra sig tillbaka med sin ynkliga lilla ersättning. Innan dess får de inte en centavo.

Om Staten istället vakade över det mänskliga kapitalet, så skulle det första den gjorde – och jag tror att vi en dag kommer att ha makten, jag tror att det måste bli så – så skulle den bestämma att varje gruvarbetare inte skulle behöva arbeta mer än fem år längst inne i gruvan. Och samtidigt som han arbetar där skulle han ha rätt att lära sig något annat yrke, så att han efter fem år i gruvan kunde dra sig tillbaka och arbeta med något annat, bli en bra snickare, en bra skomakare till exempel. Men han måste ha någon utkomstmöjlighet och inte sitta fast i gruvan till slutet.

För, när allt kommer omkring, ska vi fortsätta som nu . . . när ska vi få ett sunt samhälle? Ska vi fortsätta att behandla människan bara som en kraft som ska producera tills hon dör? Och när hon dör ska hon då bytas mot en annan kraft som är en annan människa som också ska slitas ut . . . ja, då slösar vi bort det mänskliga kapitalet, som är det viktigaste för samhället, eller hur? □

● Gruvarbetarnas bostäder i Siglo XX i Bolivia. Alla bilder till »En gruvarbetares dag» är därifrån och tagna av Mikael Wiström.

CHILEBULLETINEN

Chilebulletinens adress: Box 5220 – 102 45 Stockholm
Besöksadress: Grev Turegatan 15, 1 tr
Telefon: 08 – 61 88 41

Ansvarig utgivare: Ulf Fredriksson
Redaktionssekreterare: Catherine Sundin

Pressläggningsdatum: 20 april.
Tryckeri: Prinkipo Offsettryck, Stockholm 1979

Prenumerationspris för 7 nummer framåt: 25 kr. Stöd-
prenumeration: 50 kr. Betala på pg 504 88 – 6, Chile-
bulletinen. Ange från och med vilket nummer prenume-
rationen skall börja. Adressändringar sändes till Chile-
bulletinen, Sprängskullsgatan 19A, 411 23 Göteborg.

CHILEKOMMITTEN

Adress: Box 622, 101 28 Stockholm
Telefon: 08 – 21 27 23

Chilekommitten bildades som solidaritetsorganisation i
december 1971. Efter militärkuppen i Chile den 11 sep-
tember 1973 är Chilekommitten en del av den interna-
tionella solidaritetsrörelsen för motståndskampen i Chile.

Chilekommittens målsättning är att politiskt och mate-
riellt stöda motståndskampen i Chile samt att sprida lär-
domar om den chilenska arbetarklassens kamp före och
efter militärkuppen. Chilekommittens insamlade medel
går oavkortat till motståndskampen inne i Chile. Chile-
kommitten är partipolitiskt obunden och tillåter olika
politiska riktningar och tendenser att komma till uttryck

såvida tendenserna inte går emot kommittens plattform.

Chilekommitten arbetar efter följande fyra huvudpa-
roller:

BEKÄMPA IMPERIALISMEN!

STÖD MOTSTANDET – BOJKOTTA DIKTATUREN!

FRIGE DE POLITISKA FÄNGARNA!

**STÖD DET CHILENSKA FOLKETS KAMP MOT
FASCISM – FÖR SOCIALISM!**

Medlemmar i Chilekommitten kan personer men inte
organisationer bli som arbetar i enlighet med organisa-
tionens stadgar och utåt stöder dessa samt betalar med-
lemsavgift.

Det fordras också att man under två månaders tid aktivt
arbetat i en lokalkommitté och därefter valts in av lokal-
kommittens medlemmar.

Personer som stöder Chilekommittens målsättning men
inte aktivt deltar i dess arbete kan teckna stödmedlem-
skap.

Chilekommittens kansli ger närmare upplysningar och
sätter dig i förbindelse med närmaste lokalkommitté.
I Sverige finns Chilekommitten på följande orter:

Borås, Borlänge, Enköping, Eskilstuna, Fagersta, Falun,
Gävle, Göteborg, Halmstad, Helsingborg, Hofors,
Hultsfred, Härnösand, Jönköping, Karlskrona, Karlstad,
Katrineholm, Kramfors, Kristianstad, Kungsör, Köping,
Landskrona, Linköping, Ljusdal, Ludvika, Lund, Luleå,
Malmberget, Malmö, Norrköping, Nyköping, Nynäshamn,
Nässjö, Ronneby, Sandviken, Skellefteå, Strängnäs,
Sundsvall, Umeå, Uppsala, Varberg, Västerås, Växjö,
Ystad, Örebro, Österlen, Östersund.

I Stockholm finns 29 lokalkommittéer.

STÖD MOTSTÅNDSKAMPEN I CHILE!

Postgiro 65 39 28 – 2

Det kom ett brev från Chile...

Kvinnorna tar upp kampen

Santiago den 9 mars 1979

»Igår var det den 8 mars, den internationella kvinnodagen och eftersom vi hört att man tänkt göra en större manifestation beslutade vi oss för att stanna kvar här i Santiago för att se vad som skulle hända.

Förberedandet av kvinnodagen har bestått av penas (fester), musik och poesi-tillställningar, som upplöst om att den 8:e är den internationella kvinnodagen och att man då tänkt samlas i stadion Santa Laura. Vi var t ex på en sån pena som hade temat »den kvinnliga artisten». Man har också spridit flygblad som handlat om kvinnan och kvinnans situation liksom inbjudningskort till Santa Laura.

Initiativet att fira den 8 mars kommer från kvinnogrupper i CHS och FUT, Frente Unitario de Trabajadores (en annan facklig samordningsorganisation som representerar vänsterkristdemokrater). Vad vi har förstått så har en stor del av förarbetet utförts av olika kvinnogrupper.

Allt tydde på att tillställningen skulle bli tillåten, den 6 mars meddelades t o m i radion tid och plats för firandet av kvinnodagen. Man räknade med att mycket folk skulle komma, stadion Santa Laura rymmer ca 30 000 personer och den skulle kunna fyllas. Den 7:e förbjöd juntan hela tillställningen med motiveringen att firandet den 8 mars är ett marxistiskt påfund och att man i Chile firar »den chilenska kvinnans dag» den 2 december.

Ett par dagar före den 8:e hade ett flygblad spridits som uppmanade till samling vare sig det skulle vara tillåtet eller inte. Så vi åkte till Plaza Chacabuco som ligger ett kvarter från Santa Laura. Närmare än så kom vi inte för hela kvarteret runt stadion var avspärrat. Mycket folk hade samlats, man promenerade »Independencia» fram och tillbaka, trottoarerna var fulla med folk och affärsinnehavarna undrade vad som stod på. Det var också gott om militärer, »los verdes» som folk säger. Hela bussar, bilar, motorcyklar och naturligtvis en massa civila poliser.

I kyrkan »Fatima» som ligger alldeles intill Chacabuco hade folk samlats. När de började bli för många ryckte »los verdes» in, körde ut folket och stängde kyrkan. Folk ropade slagord och sjöng när de gick ut.

Av en kvinna fick jag veta att man skulle samlas i Katedralen vid Plaza de Armas i centrum i stället. På vägen dit splittrade militären folkmassan genom att tvinga in en del på sidogator.

När vi kom till Plaza de Armas var där fullt med folk liksom på sidogatorna runt omkring. Katedralen hade militärerna hunnit stänga och dom bevakade ingångarna noggrant. Men där inne hade 600 personer som kommit före militären hunnit samlas.

På Plazan ropade folk slagord som »El Pueblo Unido...» och andra som handlade om offren i Lonquén (resterna av ca 20 människor som hittades i en kalkgruva som ligger otillgängligt till 3 mil utanför Santiago). Militären provocerade och när människor ropade slagord rusade militären in i folkmassan för att få tag på nån. Totalt personer blev fängslade och folk ropade »Mördare! Mördare! Mördare! åt militären.

Efter nån timme hade militären lyckats skingra folkmassan och »lugnet och ordningen» på Plaza de Armas var återställd.

I Valparaiso var det också demonstrationer och ett stort antal personer fängslades.»

M. o G.

Jag är intresserad av att

☐ komma i kontakt med en lokalkommitté

☐ vara med i en studiecirkel om Chile

Namn

Adress

Telefon

kicka talongen till
chilekommitten,
box 622, 101 28
tecknades